37410

Theologia polemica.

Tylkowskiego X. Woyc. S. J.
Zarzuty Dissydenckie około wiary, a na nie odpowiedzi Katolickie.

ZARZVTY DISSIDENCKIE Około Wiáry.

A ná nie

ODPOWIEDZI KATOLICKIE,

ſpiſane

Przez X. WOYCIECHA TYŁKOWSKIEGO Societ. IESU.

Y zá dozwoleniem Stárſzych, do Druku podáne.

W POZNANIU.
w Drukárni I. K. M. Collegium Societ. IESU.
Anno 1685.

WALECZNEMV

TOWARZYSTWA IEZUSOWEGO

WODZOWI,

Herezyi chwalebnemu Zwyćięſcy,

IGNACEMU

SWIĘTEMV.

ZNowu ſie ná ogniſtą wypráwuy woyne IGNACY. Podnośi Herezya pyſzną głowe; wiec záwieſzona w-Mánreżie broń Twoia, niech nie prożnuie. Poniżay wynioſłe kárki, á wſtepnym boiem te monſtra ták dźielnie konay, żeby łbow iádowitych podnośić nie śmiáły. Dał ćie Bog Hetmáná Wielkiego Woiuiącemu Kośćiołowi, w-ten czás, gdy Herezya powſtawáłá, áby pogotowiu

był, ktoryby nieprzyiaciela zwyciężał. Tryumfuiesz do tych czas w-Kompániy Twoiey, y Jezusowego y Twego Pułku Towárzystwie, kiedy codźiennie woyny z-niedowiárstwem odpráwuiąc, Twoim tropem zwyćiesko postepuie. Niech też pod Twoim Imieniem, y moiey pracy Odpowiedźi ná Zarzuty Dissidentow od Wiáry práwey ná plác wychodzą; áby te zá Twoią dyrekcyą, hárdą głowe zetrzeć mogły. Oddáiec podłą prácą moie, ábyś Prześwietny Wodzu, iáko własnego ná nieprzyiaćielá záżywał oreża, y mnie pomocną reką wspierał.

Práwego Syná y Sługę
Twego.

W. T. S. I.

ODPOWIEDZI
Ná niektore Zárzuty
HERETYCKIE Y SCHISMATYCKIE, O WIERZE.

1. *Czy wßyſtkiego uczą Kátolicy co o nich powiedáią Dyßydenći?*

POwiádáią Dyſsydenći, iákoby Kátolicy nie trzymáli ſię słowá Bożego, ále wymysłow ludzkich: iákoby część Bozką Swiętym oddawáli, y w-nich więkſzą nádźieię mieli niż w-Bogu: że wiáry nie trzebá dochowywáć Heretykom: że bárźiey w-ſwych dobrych uczynkách ániżeli w-zasługách Chryſtuſowych ufność pokłádáią, y tym podobne. Ale o tym żaden Kátolik nie myśli, y owſzem tym ſię wſzyſtkim brzydźi.

2. *Czemu nie doſyć wierzywßy w-Bogá iednego w-ktoreykolwiek Sekćie zoſtawáć?*

 Bo

Bo kiedyby ná tym było doſyć tedyby y Turcy y Zydźi byli zbáwieni, gdyż w-iednego Bogá wierzą. Powtore ná cożby przećiw Herezyiom zkładano Concilia? Potrzećie, *Ephes 4.* Iedná ieſt wiárá, tedyć inne nie ſą wiárą ále niewiernośćią y grzechem ćiężkim, á zátym w-nich będący zbáwion bydź nie może.

3. Iáko może bydź dobra wiárá u Kátolikow, poniewaź niektorzy źle żyią?

Inſza rzecz dobrze wierzyć, á inſza czynić co wiárá każe, iáko inſza rzecz umieć ſtátut, inſza wedle ſtatutu ſądźić: inſza umieć Medycynę, inſza wedle Medycyny leczyć, á zátym że kto źle żyie, niemożem mowić żeby niemiał wiáry, ále tylko że wedle wiáry nie żyie.

4. Jeżeli ſię znayduią u Kátolikow rożni w-Wierze?

Zadna miedzy Kátolikámi rożnicá bydź nie może, w-tych rzeczach ktore máią zá wiáry ártykuły; bo kiedyby kto inne miał o tym rozumienie ániżeli cáły Kośćioł, iużby nie był Kátolikiem; y tylko poty około

czego

czego rożnić się może poki nie náuczy Kościoł, co o tym trzymáć trzebá.

5. Wßákże sie rożnią Zakonnicy miedzy sobą?

Rożnią się w-tym co wolno czynić álbo nie czynić, iáko to boso ábo w-trzewikách chodźić, grubą álbo ćieńszą nośić suknią, pośćić więcey niż Kośćioł rozkazał, &c. ále w-Wierze y záchowániu przykazań żadney rożnice nie naydźiesz.

6. Z-kąd to wiedźieć iż Kátolicy są Kátolikámi?

Bo to cáły świát wyświadcza gdy ich nie zowie tylko Kátolikámi, á innych Zborowemi, Ewángelikami, Lutrámi, Kálwinámi &c.

7. Jeżeli ßcześliwśi Dyßydenci, ktorzy rozumieią że ich samá wiárá zbawia, niżeli Kátolicy ktorzy uczą że ná zbáwienie trzebá prácowáć?

Iest to Dysydentow tákie szczęśćie iáko gdy się chłopu śni że iest Krolem, bo *Rom. 2. 13.* powiedźiáno niesłucháćze práwá spráwiedliwi są u Bogá, ále ktorzy prá-

wo pełnią, ći będą uſpráwiedliwieni. Czytamy *Matth.* 25. 35. gdźie nie tylko niewierne potępia, ále y wierne nie máiące dobrych uczynkow, y *Matth.* 7. 21. Nie káżdy ktory mi mowi Pánie, Pánie wnidźie do Kroleſtwá niebieſkiego, á przećię ieżeli wzywał Páná, toć miał wiárę, iáko ieſt *Rom.* 10 14. I ſam Páweł S. o ſobie mowi 1. *Cor:* 13. 3. Bym miał wſzeláką wiárę, kiedybym nie miał miłośći, zá nicbym nie był.

8. *Jáko iedná Sektá Dyſſydencka może dowodźić że ieſt lepſſa niż druga?*

Nie z-Piſmá, bo nigdźie nie mowi Piſmo iż lepſze Luterſtwo, niż Kálwinſtwo, y ieżeli co z-Piſmá przywiodą, w-tey mierze ná ſwą ſtronę toż rownie będźie ſłużyło Kálwinom, Nowochrzczeńcom. Nieprzywiodą też ná to piſmá, iż u nich ieſt Kośćioł, ktory w-Kredźie wyznawamy. Nie przywiodą ná to że ich Páſterze poſłáni ſą od Bogá ná to áby wiáry náuczáli. Ze u ſamych Lutrow ieſt ſłowo Boże ſzczere, y prawdźiwy iego wykład. Podániem też Kośćielnym gárdzą, zá tym go ná potwierdzenie ſwey wiáry záżyć nie mogą; y

choćby

choćby chćieli nigdy nie naydą áni pokażą áby ták Kośćioł powszechny wierzył y kiedy uczył, iáko oni náuczáią; bo ktoreż kiedy Concilium wyznáło że dwá tylko są Sákrámentá, że nie godźi się Swiętych wzywáć &c?

9. *Przećiec Dyßydenći máią po sobie Oycow Swiętych.*

By też mieli po sobie Oycow Swiętych tymby swey wiáry nie wspárli, bo iáko oni mowią: Oycowie ludźie byli, á zá tym po błądźić mogli, y świádectwo iest nie pewne. Powtore káżdy z-Oycow Swiętych stosował się do náuki cáłego Kośćiołá, y zdánie swoie pod iego zdánie podkłádał, gotow będąc wszystko odmienić, ieżliby się z-Kośćiołem nie zgadzáło. zá czym choćby ktory z-Oycow co nápisał coby służyło przećiw wierze Kátolickiey, to wagi miećby nie mogło. Aleć mieyscá ktore przywodzą przećiw Kátolikom, pospolićie są tákie, że w-inney iákiey okázyiey od Oycá S. rzeczone, álbo z-dokłádem iákim ktory Dyssydenći opuszczáią, ábo bez tego co oni przydáią, álbo są te, ktore są w-Pismá Oycow SS. od złych ludźi wrzucone, poszpocone, záćmione.

10. *W ſakże też y nie wſzyſtkie Artykuły wiáry Kátolickiey w-Piſmie ſie nayduią?*

Lubo niektorych w-Piśmie nie máſz iednák ſą w-słowie Bożym nie piſanym, ále podánym, ktore Kátolicy przyimuią, á Dyſſydenći odmiatáią, y zá tym wiele ártykułow niewiedźieć dla czego wierzą, bo gdźie nápiſano że Chrzeſt ieſt Sákrámentem, y temu podobne ártykuły?

11. *Czy może kto, raz miawſzy prawdźiwą wiárę utráćić?*

Uczą Kálwiniſtowie że nie może, bo wedle nich kto ma prawdźiwą wiárę ieſt w-Kośćiele prawdźiwym, Kośćioł zás z-ſamych ieſt wybránych, záczym gdyby wiárę mogł utráćić, toby ſię mogł ſtáć z-wybránego niewybránym. Ale też oni uczą że Kośćioł Kátolicki miał ná początku prawdźiwą wiarę, tedyć y teraz ią ma. Kátolicy záś uczą idąc zá S. Páwłem *1. Tim. 1. 20.* że niektorzy trácą wiárę.

12. *Czy może cáły Kośćioł w-Wierze pobłądźić?*

Iezeli

Ieżeli może pobłądźić, to Dyſsydentowie nie ſą pewni áby ich Kośćioł, y oni z-nim nie błądźili. Powtore, ieżli Kośćioł Kátolicki pobłądźić może, poniewaſz Dyſſydenći Wiárę, Piſmo, Sákrámentá wźięli od Kośćiołá Kátolickiego, tedyć nie ſą pewni, ieżeli od niego błędow nie nábráli. Uczą záś Kátolicy, że Kośćioł gdy wiáry y rzeczy zbáwiennych uczy, pobłądźić nie może, bo mu Chryſtus *Ioan* 14. 17. dáć obiecał Duchá prawdy, y dał, y Kośćioł ieſt 1. *Tim.* 3. kolumną y firmámentem prawdy ztąd Kátolicy nic wątpić o ſwey wierze nie mogą.

13. *Iako to prawdá iż Herezyiey Mátką ieſt Pychá?*

Bo káżdy Heretyk ták pyſznie o ſobie trzyma, iż mniema y ſądźi, że wſzyſcy Papieżowie, wſzyſcy Oycowie Swięći, Biſkupi, Doktorowie, Concilia prędzey w-wykłádániu Piſmá pobłądźić mogą, y pobłądźili, on záś ſam iáko nádewſzyſtkie mędrſzy, ſam Duchá Bożego maiący, nie myli ſię, y przećiwko zdániu wſzyſtkich krzewić wiárę może beſpiecznie, co ieżeliż nie bárzo wielka pychá?

14. *Zda ſie iż Kátolicy co raz nowe wiáry ártykuły wymyśláią?*

Kátolicy nigdy niczego nie uczą iáko wiáry artykułu, czego w-ſłowie Bożym piſanym álbo podanym nienayduią wyráźnie álbo zákryćie: co záś ieſt zákryto wykłádáią, w-czym nie buduią nowego ártykułu, ále tylko co w-nieiáſności wierzyli, do wyráżnego ſenſu przywodzą, á tego máią przykład w-Apoſtolech ktorzy wyłożyli iáśnie co ſię ſkryćie w-ſłowie Bożym záwieráło, że obrzezánie y ceremonyie Moyzeſzowe tylko ſłużyły do nowego zakonu. *Act. 15.*

15. *Przećieć ſie zda iż Kátolicy wiárę odmieniáią?*

Nigdy nie odrzućili tego Kátolicy co raz mieli zá artykuł wiáry, áni tego zá ártykuł przyięli, co raz zá Herezyią potępili. U Dyſſydentow záś iáko kto piſmo ináczey zrozumie ták ináczey wierzy, co ná początku Lutrzy odrzucáli, to trzymáią, co trzymáli to odrzucáią, nie máſz roku, áby nowego ártykułu nie wymyślili, ztąd iuż o Lutrowe piſmá nie dbáią, ktore zrázu zá

ſtátut

ſtátut wiáry mieli, ztad wyznánia wiáry Augſzpurſkiego odſtapili &c.

16. *Co ieſt beſpiecznieyſza, wierzyć iáko Papież, czy iáko Pátryárchá Konſtantinopolitáńſki?*

Słuchaymy w-tym ſamych, ále SS Greczynow, y ktorzy w-tym ſię nie mylili, boby ſię w-wierze mylac, Swiętymi nie byli, ániby ich proſtotá nie wymowiłá, bo ludźie uczeni byli. O Papieżu ták mowi S. Máxim Archymándrytá Konſtántinopolitáńſki, ktory Męczeńſtwo ponioſł roku 660 w-liśćie do Máriáná. *Wſzyſtkie Kośćioły od poczatku wcielenia Syná Bożego, z-Rzymſkiego Kośćiołá fundáment máia, ktorych piekielne bramy nie obala wedle obietnice Zbáwićielá náſzego, ten Kośćioł ma Klucze wiáry práwoſłáwney.* O Kośćiele záś Konſtántynopolit. S. Theodor Studita, Konſtantynopol. Archymandrytá. *Carogrodzki Kośćioł ieſt podśiewániem Heretykow, ktory ma ten zwyczay iż ſię od innych Kośćiołow odrywa.* ieſt tego w-innych Grekách więcey.

17. *Jeżeli Grecy Nieunici trzymáia z-dawnymi Pátryárchámi Wſchodnymi?*

Pátryárchámi byli Atánázy, Cyrillowie &c. á ći Papieſką zwierzchność uznawáli. Atánázy od Synodow Greckich do Papieżá áppellował. Cyril Alexándryiſki imieniē Papiezkim zrućił Neſtoryuſzá z-Pátryárcho ſtwá Konſtántynopolſkiego. Chryzoſtom uznawa iż Chryſtus owce ſwoie polećił Piotrowi, *libro de Sacerdotio* á ſam był Pátryárchą Konſtántynopolſkim, iáko y Táráſius, słowá iego. kłádźie Bráctwo Lwowſkie w-kśiążce o Swieſczenniſtwie, gdźie, ták piſze do Adriáná Papieżá. *Ná Piotrá Stolicy uśiadło twoie bráterſtwo podług zakonu y woli Bożey zwierzchności dźierząc, wielmożną mą ſławę.* Iozef Konſtántynop. Pátryárchá przed śmierćią ták nápiſał iáko ieſt w-dźieiách Soboru Florenckiego od ſámychże Grekow położono. *Wſzyſtkie te rzeczy ktore rozumie, y ktorych uczy powſzechny y Apoſtolſki Kośćioł Páná nááſzego Iezuſá Chryſtuſá Stárego Rzymu, to y ia trzymam, y rozumiem, y ná to zezwaláiąc álbo poſłuſznym będąc ſam śiebie poświącam. Nád to Rzymſkiego przebłogoſłáwionego Oycá Oycow, y nayświętſzego Arcykápłáná, y namieſtniká Páná náſzego Iezuſá Chryſtuſá, Papieżá ſtárego Rzymu wyznawam ná ubeſpieczenie wſzyſtkiego.*

Przy-

przytym y Czyśćiec Duß wiernych, á ná to ſię podpiſuię. 9. Iunij 1439. Ták wierzył y Gennádius Pátryárchá Konſtántynop. *pro Concil. Florent. cap. 15. Sect. 15. & 17.*

18. Ktorzy ſtárą wiárę máią, Vnići, czyli nie Vnići?

Ci ſtárą wiárę máią, ktorzy ták wierzą iáko Swięći Stárzy Grekowie, Chryzoſtom Bázyli, Atánázy &c. á ći toż o Stárſzeńſtwie Papiezkim, o pochodzeniu Duchá Swiętego trzymáli, co teráźnieyśi Unići.

19. Ktorzy ſą dawnieyśi, Vnići czyli nie Vnići?

Grecy żyli uznawáiąc Papieżá zá głowę Kośćiołá, y iemu poſłuſzni będąc od ſame go wzięćia wiáry, co ieſt bydź Unitem álbo z-Kośćiołem powſzechnym z-iednoczo nym, á potym náſtąpił rozdźiał álbo Nie-unia, tedyć tá ieſt poślednieyſza.

20. Jezeli to zbawia Dyſunitow, y prawdźiwie mowią, że im ſię nie godźi odſtępowáć Stárßych Cerkiewnych?

Poty Stárſzych ſłucháć mamy, poki ich wyżſzy ſtárſzy nie odrzući, iáko poty żołnierz ma Rotmiſtrzá ſłucháć, poki go Hetman z-woyſká nie wytrąbi, poty Mieſzczánin Burmiſtrzá, poki z-Urzędu od Stároſty złożony nie będźie, á nád wſzyſtkimi Kośćiołá Przełożonymi Sárſzy ieſt Papież, iáko wſzyſcy Stárſzy Grekowie wyznawáli. Do tego wſzák zá Zygmuntá III. Wſzyſcy Włádykowie do Papieżá ſię obroćili, czemuż ich lud niechćiał náśládowáć?

21. *Czy trzebá káżdemu dopuſzczáć áby wierzył iáko chce?*

Powiádáią Dyſſydenći iż tego nikomu bronić nie trzebá. ále ieżeliż ták ieſt, czemuż w-Anglyey, Holándyey, Szwecyey, Dániey ná gárdle karzą, gdy kto ieſt Kátolikiem, y maiętnośći confiſzkuią: á kiedy Kápłáná Kátolickiego wyśpieguią ſrogiemi trácą mękámi. Czemuż ták wiele Kátolikow we Fráncyi, Holándyi, Niemczech pozábiiáli? Czemu poddánych do ſwych Sekt przymuſzáią, w-Swiętá Kátolickie robić każą, táráſem y káydánámi do Zboru niewolą? Czemu Luteráni Kálwiniſtow z-Sáſkiey źiemie wygnáli, Kálwiniſtowie

ſtowie záś Luteránow *in Palatinatu* zćierpieć niechćieli? Czemu Genewenczykowie zá rádą Miſtrzá ſwego Kálwiná zpalili Serwetá, Bernenſes Gentiliſa śćięli? toć Dyſſydenći chcą tę mieć wolność miedzy Kátolikámi, ktorey áni Kátolikom miedzy ſobą nie dozwaláią, áni zobopolnie máią, á ktore to piſmo pod tą rożnicą rozkázuie?

22, *Co mowi Piſmo mowi o tych ktorzy powſzechney, to ieſt, Kátolickiey náuki nie chowáią?*

S. Páweł *Heb. 12. 8.* to mowi; *Ieżeli nie iezdeśćie pod náuką albo kárnośćią ktorey ſię ſtáli wſzyſcy uczeſtnikámi.* (to ieſt Kátolikámi) *tedy iezdeśćie cudzołożnicy, á nie ſynowie.*

23. *Czy mogą dwie wiáry ſobie przećiwne, bydź prawdźiwe?*

Wierzymy dla Słowa Bożego, álbo że ták Bog powiedźiał, záczym ieżeliżby dwie wiáry ſobie przećiwne, mogły bydź prawdźiwe, tedyby powiedźiał że y to prawdá co ták ieſt, y co ták nie ieſt, ná przykład, iż tylko ſą dwá Sáktámenty: nie tylko dwá ſą Sákrámenty, iż Ciáło Chryſtuſowe ieſt prawdźiwie w-Sákrámenćie,

y że nie ieſt prawdźiwie w-Sákrámenćie, &c. á to niepodobna áby oboie byłá prawdá, záczym powiedźiałby iednę rzecz nie práwdziwą, co ieſt niepodobna, á zátym idźie iz iedna z-tych wiar kłamcąby czyniłá Bogá, y ćiężkoby grzeſzyła.

24. *Czemu rożnych Sekt miedzy ſobą niezgodnych ludźie, zgodnie biią ná Kátoliki?*

Bo fałſz nie tylko ná fałſz ále y ná prawdę biie, á w-tym ſię fałſze zgadzáią iż wſzyſtkie biią ná prawdę. ták lubo Száduceuſzowie, Herodiáni, Fáryzeuſzowie z-ſobą niezgodni byli, oraz iednák ná Chryſtuſową náukę náſtępowáli.

25. *Ktorzy lepiey o ſwey wierze trzymáią, Kátolicy ábo Dyſſydenći?*

Gdy miedzy Kátolikámi kto ná złe ſię rozpaſze, ſumnienie ztráći, łotrem wierutnym zoſtanie, boią ſię oń Kátolicy áby nie zoſtał Dyſſydentem: kiedy záś miedzy Dyſſydenty kto pocznie bydź nabożnym, Bogá ſię boiącym, pokornym, ćierpliwym, czyſtym, to ſię obawiáią áby nie zoſtał Kátolikiem. Powtore, u Kátolikow gárną

ſię:

ſię Panięta do ſtanu Duchownego, á to nie dla intraty, bo y Krolowie Mnichámi ubogimi zoſtáią: á drudzy zá wielką rzecz poczytaią gdy im ſię Przełożeńſtwo duchowne doſtánie, y nie máią go zá obelgę Domow ſwoich wyſokich, ále ráczey zá ozdobę. á to wſzyſtko u Dyſſydentow ná wſtecz idźie, á gdźie ládáiáko ważą Przełożeńſtwo Kośćielne, tám y Kośćioł, á zátym y wiárę, luboby o niey uſty wyſoce mowili.

O DVCHV S.

1. *Czy wyznawáli Stárśi Grekowie pochodzenie Duchá S. y od Syná?*

SWięty Atánázy Pátryárchá Alexándryiſki wyznawa *in Symbolo* ktore nápiſał po Łáćinie będąc ná ten czás w-Zachodnych Páńſtwách, że Duch S. y od Syná pochodźi, toż nápiſał po Grecku *Orat. 4. contra Arianos*. S. Cyril tákże Alexándryiſki Pátryárchá, toż pochodzenie wyznawa *lib. de adorat. eo lib. 34. Theſauri & in cap. 14. Ioan. verſu 16.* S Chryzoſtom Patryárchá Konſtántynop. toż wyznawa *tomo 5. homil. 134.* Toż S. Wielki Bázyli *lib. de Spiritu S. cap 18. & in Pſal. 32.* Bo iáko y u nas ludźi ſłowo ro-

wo rozumowe, álbo rozumienie, y umieiętność od ſamego człowieká rozumnego pochodźi, á záś miłość (bo ináczey ślepaby byłá, á nie wiedźiałby miłuiący co miłuie) pochodźi od człowieká przez rozum rozumieiącego, ábo przez rozumienie, co ná toż wychodźi. Duch S. w-Troycy ieſt miłośćią, tedy muśi tá miłość pochodźić z-rozumienia, ábo przez rozumienie.

2. Piſmo S. nie mowi áby duch S. pochodźił od Syná, tedyć nie pochodźi?

Piſmo S. nie mowi áby Ewá duſzę miáłá, áby Melchiſedech miał Oycá, áby biała głowá kiedy komunikowáłá, tedyć iuż ták było; bo to nam káże Bog wierzyć co ieſt w Piśmie, iednák nie zátym idźie iż gdy o czym w-Piſmię nie mowi, to iuż nie ieſt ták, wielebyśmy tym ſpoſobem ártykułow wiáry trácić mieli, bo iedne ſię funduią ná ſłowie Bożym piſanym, á drugie ná podánym, ná ktorym y ten o pochodzeniu Duchá S. ſię buduie, ácz tez gdy Chryſtus mowi *Ioan. 14. 16.* że Duch S. ieſt prawdy Duchem, á ſam o ſobie mowi że ieſt prawdą *Ioan. 14. 6.* tedyć Duch S. ieſt iego Duchē, á ináczy nie ieſt iego tylko że od niego pochodźi

chodźi. Tákże *Ioan.* 14. 26. Pośle Oćiec Duchá w-imię moie, á osobá iedna w-Troycy S. nie idźie w-imię drugiey, chybá że od niey pochodźi. Tákże ná tymże mieyscu mowi, Pośle wam Duchá, w-Bostwie zás nie iest insze posyłánie tylko przez pochodzenie. Tákże gdy mowi, iż Duch S. z-niego weźmie. Coż weźmie ieżli nie pochodzenie?

3. *S. Iedrzey Apostoł uczy iż Duch S. ná Synie odpoczywa.*

I gáłąź ná pniu odpoczywa, á przećię z-niego pochodźi, y dźiećię odpoczywa ná pierśiách mátki, á przećię z-niey iest zrodzone, może bydź tedy to oboie, y pochodźić od kogo, y ná niem odpoczywáć.

4. *Teofilákt Doktor Kośćielny uczy iż Duch S. od Syná nie pochodźi?*

I Origenes Doktor uczył że po tyśiącu lat z-piekłá wynidą potępieni: y niektorzy z-Oycow podobne bayki popisáli. Bo nie tego pátrzáć mamy co ieden Doktor mowi, ále co Kośćioł: Doktor się pomylić może, Kośćioł nie może.

5. Jeżeli Duch S. pochodźi od Oycá y Syna, tedy ma dwá początki?

Iedná wola w-Oycu y Synie, ktora ieſt początkiem Duchá Swiętego, tedyć ieden ieſt początek lubo we dwu oſobách.

6. Oycowie Greccy uczą, iż Duch S. pochodźi przez Syná?

Bo zá toż biorą *przez Syná*, co *od Syná*, iáko to świadczą Pátryárchowie Konſtántinopolſcy Beſſarion y Gennadius.

7. Jeżeliż pochodźi Duch S. y od Syná, czemuż tego pierwſze Concilia nie wyráźiły?

Zpołiſtotny ieſt Syn z-Oycem, á przećię tego pierwſze Concilia nie włożyły w-wyznánie wiáry, bo nie wykładáią wſzyſtkich wiáry Artykułow, aż gdy ná nie iáka herezyia uderzy, iáko nie włożono zpołiſtotnośći Syná, aż ná nię Arius náſtąpił.

8. Jeſt ná to klątwá od Leona Papieżá trzećiego, ieżeliby kto co do ſkładu Apoſtolſkiego przydał, á w-

niem

niem niemász, áby Duch S. y od Syná pochodźił.

Ieſt klatwá ná tych ktorzyby ſię ważyli co przykłádáć bez Papieżá y Concilium, á záś Concilia z-Papieżem przydáwáć mogą, iáko przydáło Niceńſkie, á potym Konſtántinopolſkie pierwſze, á tož mogą czynić y inne, y ták lubo Papież Leo nie położył w-wyznániu wiáry, że Duch S. pochodźi y *od Syná*, mogły to przydáć inſze Concilia z Papieżem, iákož y przydáły.

O PISMIE Y TRADYCYACH.

1. *Kátolicy názbyt ſię udáią zá Trádycyiámi.*

NIech Diſſydenći lubo ná Trádycyie bią, bez nich, to ieſt, bez podánego słowá Bożego, pokażą, że ieſt Chrzeſt álbo Euchariſtia Sákrámentem, że uſtnie trzeba wymawiáć słowá gdy kogo Chrzczą, że Chryſtus rodzeniem nie zepſował Pánieńſtwá Mátce, niech w-Piśmie pokażą Kredo &c. Wiele rzeczy Kátolicy y Diſſydenći wierzą ktorych nie máią ná Piśmie, odrzucáią záś Kátolicy trádycyie, ktore Chryſtus

zgánił. *Matth.* 15. 3. á ktore pochwalił Apostoł 2. *Thessal.* 2. 15. trzymáią, ále one y słowo Boże pisane przyimuią.

2. *Jeżeli bárziey ważą Pismo Dissydenci niż Kátolicy?*

Z-tąd się to poznáć może, żaden Kátolik nic z-Pismá nie wyrzucił, nic do niego nie przydał, niwczym go nie odmienił, y nie rozkazał, áby mu pismo służyło, ále on Pismu służył. A Dissydenci niektore Księgi odmiatáią, ktore Kościoł miał zá Pismo od początku, iáko Tobiaszá, Iuditę, Mądrość, Ecclesiástę Máchabeyczykow, list S. Iákubá y inne, ktore im są przećiwne. Gdźie mowi S. Páweł *Rom.* 3. 28. Rozumiemy iż człowiek usprawiedliwia się przez wiárę. Luter położył, *przez sámę wiárę*. gdźie mowi 1. *Cor.* 9. 5. Czy niemámyż mocy prowádźić z-sobą niewiástę śiostrę, iáko y inni Apostołowie, Luter przełożył *żonę śiostrę*, ále iákoż żoná ieżli śiostrá? iáko prowádźić żony ná kształt innych Apostołow, gdyż iáko pisze Tertullian *lib. de Monogamia*, ktory był bliskim czásow Apostolskich, iż tylko sam Piotr był żonáty; opuśćił one iáśnie świádectwo o Troycy S. ten-

że

że Luter *1. Ioan. 5. 7.* Trzech ieſt ktorzy dáią świádectwo ná niebie, Oćiec, Słowo, y Duch S, á ći trzech ſą iedno. Stámy á ledwie nie tyśiącámy podobnych odmian, opuſzczenia przydatkow znaydźieſz.

3. Wſákże Diſsydenći Piſmá nie odmienili, ále tylko w-niem błedow popráwili?

Piſmá nie mogli popráwowáć tylko z-inney niepopſowáney Bibliey: á zkądże záś Diſsydenći Bibliią máią, ieźli nie od Kátolikow? Od Zydow pewnie nowego teſtámentu mieć nie mogli, bá y ſtáremu nie wſzędźie ufáć beſpieczno: Pogánie o Piśmie nie wiedzą: Kátolickie Biblie by naydawnieyſze tákież ſą, iáko y teráźnieyſze. Ieżeli też Biblie ſtáre były pofałſzowáne wſzyſtkie, zkądże ich popráwowáć? ieżeli nie wſzyſtkie, zkąd poznáć że tá ráczey niż inſza pofałſzowána? z-ludzkiego świádectwá álbo y Kośćielnego? to u Diſsydentow myli: z-Piſmá? á to nic o tym nie mowi, toć ſię do duchá prywatnego udáć, ále czemuż ráczey mam wierzać Luterſkiemu niż Kálwinſkiemu, ktorzy ſię około Piſmá nie zgadzáią?

4. *Wßákże też Pismem dowodzą swey wiáry Dißydenći?*

I iednego ártykułu wiáry w-ktorym się rożnią Dissydenći od Kátolikow w-Pismie nie pokażą. Ná przykład. *Dwá są Sákrámenty*. Ktoreż to mowi Pismo? Odpowiedzą, tylko dwá wspomina Pismo. Ale ich nie zowie Sákrámentámi: gdźież to mowi *tylko dwa*? ieźli co będą chćieli więcey odpowiedźieć, to poydą w-dyskurs, y ná dyskurśie się ludzkim omylnym wiárá záftánowi, co miáłá ná słowie Bożym. albo też ieźli iákie Pismo oboiętne przywiodą, to mu swoy wykład przydádzą, y ná wykłádźie nie ná Pismie się wiárá skończy, ktorą oni chcą mieć ná sámym iásnym wedle litery bránym Pismie.

5. *Jeżeli mogą wiedźieć Dißydenći iż prawdźiwe Pismo máią?*

Kátolicy wiedzą, iż prawdźiwe Pismo máią, bo im to powiáda Kośćioł powszechny, ktory ich záwieść nie może. Dissydencki zás Koćioł mylić się może iáko to oni sámi przyznawáią. sámo im też Pismo o sobie nie mowi, *otom ia prawdźiwe*. y choć-

choćby mowiło, tobym znowu śię zpytał, zkąd to wiedzą, iż to Pismo co ták mowi, iest prawdźiwe? Ieżeli rzeką iż iáko o słoń cu nie trzebá świadczyć, iż to iest słońce, bo samo śię przez śię káżdemu wyświadcza, ták y Pismo. Ale ieźliż ták iest, tedyć iáko nikt o słońcu gdy ná nie poyzrzy, nie wątpi, że to iest słońce, Zyd obaczywszy Ewángelyią álbo Pogánin záraz pozna iż to iest prawdźiwe słowo Boże, y uwierzy mu.

6. *Czy może káżdy sobie Pismo wykłádáć y z-niego śię wiáry uczyć?*

Wyráźnie ná to S. Páweł *1. Cor 12. 30.* Czy wszyscy tłumáczą? nie wszystkim bowiem dány dar iest tłumáczenia. A ieźliby káżdy tłumáczył, to ponieważ rożnie tłumáczą, rożne też wiáry będą: to káżdy sobie będźie Papieżem, y sam śię będźie páśł słowem Bożym.

7. *Ieżeli może bydź słowo Boże nie pisane?*

A ktoż Bogá ná to obowiązał áby tylko ná Pismie do nas mowił? y bez Pismáć on godźien wiáry; bo y krom Pismá nie kłamá.) Wiele Chrystus po zmartwychwstá-

niu o Krolestwie Bożym powiádał *Act.* 1. á wierzáno iáko słowu Bożemu, wierzano y Apostolskim kazániom, choć go słucháczom ná Pismie nie dawáli.

8. *Nie może bydź wiárá bez Pisma?*

Byłá od początku świátá bez wszelkiego Pismá aż do Moyzeszá, byłá od Chrystusowego przepowiádania bez pisanego nowego testámentu, poki go nie nápisano. I teraz ktorzy czytáć nie umieią, nie z-Pismá biorą wiárę.

9. *Czy záwsze iedno mieysce Pismá może sie wykłádáć przez drugie?*

Ieźli záwsze co rzeczesz ná ten wykład, *Ioan.* 12. 21. *Kto nienáwidźi duße swoiey, strzeże iey ná żywot wieczny.* Psalm. 10. 6. *Kto miłuie niepráwość, nienáwidźi duße swoiey.* A zátym y to idźie, że kto miłuie niepráwość, dusze swey ná żywot wieczny strzeże. Co też y ná ten? *Ioan.* 6. 63. *Ciało nic nie pomaga,* Ioan. 1. 14. *Słowo stáło się ciáłem,* tedyć się stało tym, co nam nic nie pomaga. Ieżeli rzeką że nie w-iednym sensie máią się te bráć Pismá, áleć u nich

Pismo

Piſmo żadnego wykłádu nie przypuſzcza, y ták ma bydź bráne iáko brzmi. do tego zkądże to, że ma ſię ináczey bráć, Piſmo tego nigdźie nie powiáda, to poydźiem do dyſkurſu, y miáſto ſłowá Bożego, ná dyſkurśie wiárá ośiędźie.

10. *Iakoż mamy Kśięgi Máchábeyſkie bráć zá Piſmo, gdyż Piſarz ich prośi o odpuſczenie, ieżli w czym pobłądźił?*

Iákoż y S. Páwłá liſty przyimowáć, gdyż o ſobie mowi 2 *Cor. 11. 6.* że ieſt w-mowie nie biegłym 2. *Cor. 12. 11.* iż ſię ſtał głupim, á iákoż głupiego y w-mowie nie biegłego Piſmá przyimowáć? gdy ná to odpowiedzą Diſſydenći, to im y támto nie uczyni podeyzránych Kśiąg Máchabeyſkich.

O KOSCIELE.

1. *Iákoż Stolicá Apoſtolſka ieſt w-Rzymie, gdyż tám Piotr nie poſtał?*

Niechże powiedzą Diſſydenći gdźie Piotrá ukrzyżowano ieźli nie w-Rzymie? gdźież iego ciáło leży? ieźli do Rzymu przenieśione, z-kądże, przez kogo, kiedy?

2. Wprzod Stolicę Piotr w-Antyochiey záłożył, tedyć tám zostáłá?

Záłożył w-Antyochiey, ále do Rzymu przeniosł, dla tego żaden Antyocheńſki Biſkup po Pietrze nie piſał ſię Piotrowym náſtępcą w-rządzeniu cáłego Kośćiołá, á wſzyſcy Rzymſcy ſię piſali.

3. Ná co Papież ieſt głową Kośćiołá, gdyż Chryſtus ieſt głową?

Ná co Diſſydenći w-Angliey Królá zá głowę Kośćielną wyznawáią, gdyż wiedzą że Chryſtus ieſt głową? ná co y gdźie indźiey Urząd świecki zá głowę przyimuią? á to ieſzcze dźiwna że Kośćiołowi ſwemu niewidomemu przyſzywáią głowę widomą. Chryſtus ieſt głową niewidomą á ná ſwym mieyſcu namięſtniká zoſtáwił widomego.

4. Czy nie byłożby lepiey żeby w-káżdym Króleſtwie miał Kośćioł ſwą głowę?

Ieźliby wiele głow było, á iedneyby podlegáły, toby dobrze, y ták ieſt u Kátolików, gdźie wſzyſcy Biſkupi ſłucháią Pa-

piezá

pieżá. ieżliby nie podlegáły, iáko teraz ieſt u Grekow, Schyſmátykow, gdźie ieſt czterech Pátryárchow, á piąty Moſkiewſki, z-których ieden drugiego nie ſłucha, to iedno ćiáło o piąći albo więcey głowách, bo *Rom.* 10. o Kośćiele mowi: wiele nas á ieſteſmy iednym ćiáłem w-Chryſtuśie.

5. *Jeżeli Kośćioł prawdźiwy kiedy uſtał?*

Ieżeli uſtał, tedy w-Wierze pobłądźił, błądźić nie może, gdyż Chyſtus niem przez Duchá S. rządźi, y obiecał go nie opuſzczáć do końcá świátá. *Matth.* 28. 20. ieźli záś opuśćił, w-błąd w-páść dopuśćił, tedy słowá ſwego nie dochował. Wiedźielibyſmy też o błędźie cáłego Kośćiołá; bo to rzecz bárzo znáczna, zá ktorego ſię ſtał Papiażá, Ceſarzá, iáko wiemy o błędách Heretykow, przećiw ktorym, záraz ſię ználazł, kto piſał.

6. *Czy może bydź Concilium ważne bez Papieżá?*

Ruś náwet nie Unitowie ták wyznawáią w-Soborniku 28, *Nov.* przećiw ſkłádáiącym

iącym Concilium bez Papieżá. *Iáko wász Sobor Swiętym, iáko powszechnym nazwan być może, ná ktory nie zezwolił Rzymski Papież, bez ktorego nie iest rzecz można czynić co w rzeczách cerkiewskich?*

7. *Czemu nie ráczey má się mowić, że Kośćioł Rzymski od Greckiego oderwał się, ániżeli Grecki od Rzymskiego?*

Bo nie pień od gáłęźi odćina się, ále gáłęźie od pniá. Nie Pátryárchowie prawowierni, byli odszczepieńcámi, gdy im Ariáni, Obrázoborce, y inni oddawáć powinnego niechćieli posłuszeństwá, ále ći co go nie oddawáli, bo rebellizowáć, odszczepiáć się, znáczy od zwierzchnośći się odrywáć, á Kośćioł Rzymski miał nád innemi zwierzchność, á żaden iey nád niem nie miał, wiáry też dawney nie odstąpił, iáko młodźi Grekowie.

8. *WSzákże Dissydenći Kośćioł reformowáli.*

Kto co reformuie to czyni doskonálszym, á zás Luter zniosł posty, pokutę, posłuszeń-

ſłuſzeńſtwo przećiw Urzędowi, bez ktorego nic dobrego bydź nie może. Czyſtość gdy wſzelką ćiáłu dáie wolność, Klaſztory nie do więkſzey ku ſłużbie Bożey pilnośći przywiodł, ále do opuſzczenia: ozdoby z-domow Bożych pobrał. A ieźli miał y do niego należáło Kośćioł reformowáć, to przykład miáł dáć pokuty,iáko Ian S. to do pokuty upomináć:Klaſztory nápełniáć doſkonálſzymi ſługámi Bożymi, á nie dobra ich ná ſwoy włáſny pożytek obracáć, do czyſtośći prowádźić, y wołáć, nie godźi ſię tobie bráć zá żonę tey,ktora Bogu czyſtość poślubiłá. do Namięſtniká Chryſtuſowego ucznie ſwe odſyłáć áby go poználi, iáko czynił Ian S. gdy do Chryſtuſa odſyłał, pokázowáć iákim znácznym dowodem,iż poſłány ná poprawę Kośćiołá, gdyż to tylko z-Urzędu Stárſzym Kośćielnym należy.

9. *Kátolicy pokoy pſuią Diſſydentom?*

Czy w-tym pokoy kto drugiemu pſuie, gdy máiętność ſwoię właſną, od drugiego do niey práwá nie máiącego odbiera: Kátolicy ſwe,ktore ſami pobudowáli Kośćioły czáſem, y to rzadko od Diſſydentow odbierá-

bieráią, á ich niczego nic ruſzáią, ná co práwo pokázáć mogą. Czy nie w-tym pokóy pſuie kto, że nie da ſobie więcey wydźieráć co iego ieſt? czy niew-tym, że kto pokázuie błędy cudze, ktore powinien pokázowáć?

10. *Po czym znáią Kátolicy że ich Kośćioł prawdźiwy?*

Po tym, iż ieſt tákim, iáki ma bydź Kośćioł prawdźiwy, to ieſt, iednym, pod iedną głową będącym, iednę náukę wiáry máiącym, ták iż káżdy ktory ſię zna do tego Kośćiołá, toż wierzy co y drugi. 2. Iż ieſt Swięty, nie uczy nic przećiw świątobliwośći, nie każe poſtow od Apoſtołow nákazánych łámáć, nie każe poprzyśiężoney Bogu czyſtośći pſowáć, każe zá grzechy pokutowáć &c. ma w-ſobie niektore, ktorych świątobliwość Bog cudámi wſławia. 3. Ze ieſt Kośćiołem Kátolickim, to ieſt powſzechnym: że go y ſami Diſſydenći ináczey zwáć nie mogą; bo gdyby go ináczey názwáli, nie wiedźieliby ludźie o czym mowią, ktorzy niewiádomi ſą, iáko Diſſydenći ze złośći zwykli temu Kośćiołowi inne wymyśláć názwiſká. 4. Iż ieſt

Kośćioł

Kośćioł Apoſtolſki, ma, może, y pokázuie ſwoich Páſterzow, ſucceſſyią od Apoſtołow. 5. Iż żaden iego Páſterz nie uczył herezyiey, &c.

11. *Zda ſie dźiać krzywdá Chryſtuſowi, gdy krom niego głowe Kátolicy w-Kośćiele wyznawáią?*

Ieżeli ſię w-tym dźieie krzywdá Chryſtuſowi, tedyć ſię większa dźieie od Grekow, Nieunitow, ktorzy pięć głow oraz, to ieſt, pięć Pátryárchow znáią. Większa od Diſſydentow, ktorzy nie tylko świeckich, ále y niewiáſtę Elżbietę Angliczkę zá głowę przyięli, u ktorych ile wiar, tyle muśi bydź Kośćiołow, á iż w-iednym domie czáſem ſię nayduie pięć y ſześć wiar, á to ieſzcze co w-Biblią weyrzą inſzych, záczym niezliczona rzecz głow, álbo też cále bez głowy Kośćioł; bo Chryſtus by y ná świećie chodźił, rożnych ſobie przećiwnych Kośćiołow nie byłby głową, bo prawdy y fałſzu Rządzcą bydź nie może. Nie czynią záś Kátolicy krzywdy Chryſtuſowi, że Papieżá zá głowę Namięſtniczą widomą przyimuią, gdyż Chryſtus ſobie krzywdy nie uczynił, kiedy wſtępuiąc do niebá uczynił

czynił Piotrá ſamego iednego, Kośćiołá ſwego głowę *Ioan. 21.*

12. *Poczym poznáć mogą błąd ſwoy Heretycy?*

Naprzod iż ten ieſt Kośćioł prawdźiwy, ktory ſię od Apoſtołow záczął, á Heretycy od tego Kośćiołá odſtąpili. 2. Ze, ieźli rzeką iż wiárę Apoſtolſką trzymáią, pokázáć nie mogą, przez ktore ludźie do nich tá przyſzłá wiárá. 3. Ze wiárę ſwą co raz odmieniáią. 4. Nie pokażą áby w-ſtárym Kośćiele ták uczono iáko oni nâuczáią, y owſzem to zá artykuły máią, co Kośćioł ten potępiał. 5. Sámiż przyznawáią, iż ſą prawdźiwie Swiętymy niektorzy Kápłáni, Mniszy, ktorzy Mſze odpráwowáli, Swiętych wzywáli, á pewnieby báłwochwálſtwo wedle Diſſydentow w-tym popełniáli, od báłwochwalſtwá zás niewiádomość nie wymawia; á ku temu, ciż ſami uczyli, że ſię tylko Bogu czćią Bozką kłániáć godźi. 6. Powiádáią iż nic nie trzebá wierzyć tylko co ieſt w-Piśmie, biorąc ie wedle litery, y bez wykładow, á ná żaden ſwoy ártykuł tákiego Piſmá nie przywiodą. 7. Ze tym gárdzą co chwali, y rádźi Piſmo, iáko poſtá-

mi,

mi, czyſtośćią, dobremi uczynkámi, dobrowolnym ubołtwem &c. 8. Uczą tego co ieſt przećiw Piſmu, iáko iż lepſze ieſt małżeńſtwo niż czyſtość, iż przez káżdy dobry uczynek obraża Bogá człowiek śmiertelnie, iż káżdy wiárę máiący zbáwion będźie &c. 9. Iż żaden narod Pogáńſki cáły nie przyiął ich wiáry. 10. Ze ofiáry nie máią, á rozum ſam uczy, iż miedzy tymi co znaią Bogá, ma bydź Kápłan, i ofiárá, co też iż miáło bydź miedzy temi, ktorzy z-Pogáńſtwá do prawdźiwey wiáry przyſtąpili, prorokował Máláchiaſz. 1. 11.

13: Jákoż może bydź Kośćioł widomym gdyż ſami wybráni, o ktorych my nie wiemy, ſą w-Kośćiele?

Ieżeliż ſami wybráni ſą w-Kośćiele, toć niektorzy Pogánie, Zydźi, Turcy, niechrzczeni ſą w-Kośćiele beze chrztu, y nie trzebá ich do Kośćiołá przywodźić. Są tedy w-Kośćiele wſzyſcy wiárę práwą máiący lubo ſą wybráni, lubo nie wybráni, iáko był Iudaſz będąc Apoſtołem, lubo nie był wybrány. częśći tego Kośćiołá ſą Przełożeni y lud: á ći ſą widomi; bo iákożby

 do Ko-

do Kośćiołá niewidomego piſał Apoſtoł, Kośćioły niewidome náwiedzał? do kogożby Chryſtus odſyłał *Matth. 18.* Powiedz Kośćiołowi. Ieżelić Kośćioł niewidomy toć Diſſidenći niewiedzą o Przełożonych, o Miniſtrách ſwego Kośćiołá, toć podobno Kucharz álbo woźnicá ieſt prawdźiwie Miniſtrem, á nie Miniſter, toć nie bárźiey Miniſtrowey náuki ſłucháć máią niż kucharzowey, y nie ráczey u niego ſzukáć Sákramentow.

14. *Poczym poznáć iż Kośćioł teraznieyſzy Katolicki ieſt tenże co był zá Apoſtołow?*

Bo ták uczy iáko y támten. 1. Támtym rzadźił S. Piotr widomy Páſterz, zkładał Concilium, wyklinał, karał &c. iáko ieſt w-Dźieiách Apoſtolſkich; má náſtępcę Piotrowego Kátolicki Kośćioł, ktory toż czyni. 2. Támten Kośćioł był widomy, bo widźiano Apoſtołow, y wielkość Wiernych. *Act. 2. 25.* Widomy Kośćioł Páweł prześládował; á ieżeli co inſzego był támten Kośćioł niżeli Wierni, toć niewiedźieć kogo prześládował. I Kátolicki Kośćioł widomy. 3. W-támtym, kiedy záſzłá wątpliwość

pliwość około wiáry, nie ſamo iá Piſmo rozſądzáło, ále Przełożeni Kośćielni, *Act.* 15. Toż ſię dźieie u Kátolikow. 4. W-támtym byli dobrzy y źli, iáko Symon Mágus. *Act* 8. I w-tym ſą. 5, Támten nie uczył iż ſamá wiárá uſpráwiedliwia, y grzechy odpuſzcza, ále kazał pokutowáć *Act*, 2. & 8. toż y teraz ieſt u Kátolikow. 6. W-támtym byli ktorzy uboſtwo dobrowolne chowáli. *Act.* 2. & 4. Zaden nie mowił áby co iego było, ále wſzyſtko mieli w-poſpolitośći. Są y teraz tákowi miedzy Kátolikámi. 7. W-támtym czczono SS. reliquiie. *Act.* 9. 15. & 12. y w-tym czczą. 8. W-támtym chowáli czyſtość, iáko S. Szczepan, Páweł, y inni ktorzy ſię nie żenili, á Piotr y żonę, ktorą miał opuśćił. toż bywa u Kátolikow. 9. W-támtym był Sákráment Bierzmowánia. *Act.* 8. 17. 1. *Cor.* 1. 21. y w-tym ieſt tenże Sákráment. 10. W-támtym Mſzą odpráwowano, iáko iáśnie widźieć w-Greckim texćie. *Act.* 12. 2. *Liturgunton ton auton.* to ieſt, gdy Apoſtołowie Liturgią álbo Mſzą, co toż ieſt, odpráwowáli. y w-tym Mſze odpráwuią. 12. W-támtym uczynki ſwe to ieſt ſpráwy z oſobna, bo uczynki nie dźieią ſię w-poſpolitośći,

na ſpowiedźi powiádano. *Act.* 19. 18. y u Kátolikow ſpowiádáią ſię w-ſzczegulnośći. 12. W-támtym byli ktorzy wiárę, cudámi wſpieráli: y w-tym ſię niektorzy záwſze nayduią. 13. W-támtym Kośćiele za wiárę gdy trzebá było, umieráli, y w-tym umieráią. 14. Támten wyſyłał ná Pogan náwrocenie, y ten wyſyła. 15. W-támtym wyżſzy był urząd Biſkupi niż Kápłáńſki; bo Káplánow ſądźił Biſkup 2. *Tim.* 5. 17. święćił ná Kápłáńſtwo. *Tit.* 1. 5. toż y w-tym &c.

15. *Iáko możem wierzáć Kośćioł ieżeli go widźiemy?*

Ták iáko Tomaſz obaczywſzy Chryſtuſa uwierzył, *Ioan.* 20. 28. Iáko ślepy *Ioan.* 9. 36. widźiał Chryſtuſá y w-eń wierzył. Aleć widźieli y Apoſtołowie y inni, á przećię wierzyli.

O PRZODKOWANIU PIOTRA Y O PAPIEZU.

1. *Iáko mogł bydź Piotr głową ponieważ mu Chryſtus rzekł podź zá mną ſzátánie?*

MOwił to Chryſtus przed ſwym zmartwychwſtániem, á ná ten czás tylko

miał

miał o tym Piotr obietnicę, że miał bydź głową, á po zmártwychwstániu dopiero głową uczyniony, *Ioan. 20.* iáko to upátrzył *S. Ambrosius in Luc. 24.*

2. *Czy wyznawáią młodzi Grecy przodkowánie S. Piotrá?*

O stárych żadney nie masz wątpliwośći, ále y teráźnieysi Nieunitowie ták śpiewáią *in folio, 29. Iunij* ná máłym Nieszporze. *Piotr fundament Apostołow, kámień Kośćioła z początku.* Ná wielkim záś Nieszporze, ná SS. Piotr y Páweł, *Iákiemi was wieńcámi ukoronuiem Pietrze y Pawle? Tám tego iáko Xiążę, od ktorego władza y rządzenie się poczyna iáko od Proexárchy,* (to iest, naypierwszego miedzy Rządcámi) *ktorego nád trzodą postáwił Pimenárcha,* to iest, naywyższy Pásterz Chrystus. S. Ianá złotoustego słowá wyięte z-księgi *de Sacerdotio,* Wydrukowáło Bráctwo Lwowskie roku 1614. á są te *Chrystus swoię krew wylał zá owce swoie, ktore stárániu Piotrowemu y Nástępnikowi tego poruczył.* w-Soborniku *11. Nov.* zowią Leoná Papieżá, Arcypásterzem.

3. *Jeżeli Papieżowie używáli z-*

wierzchnośći nád Pátriárchámy?

Kłádą w-Księdze ktorą Bráctwo Lwowſkie wydáło, że Innocentius Papież Theofilá Pátriárchę Alexándryiſkiego złożył, y wyklął, co było około roku 404. w-Prołohu *15. Aug.* iż Agápitus Papież uczynił S. Mennę Pátriárchą Konſtántinopolſkim á wyklął Anoymá Pátriárchę, co było około roku 536. Naydźieſz tego więcey w-rocznych Dźieiách Kośćielnych, z-kąd iáſna rzecz iż Papież miał zwierzchność, y używał iey nád Pátriárchámy.

4. *Jáko Papież nie ieſt Antychryſtem?*

Bo Antychryſt przenośić ſię będźie nád Bogá, iáko ieſt *2. Theßal. 2.* Ofiárę zniesie, *Dan. 12.* Zydźi go przyimą záMeſſyiáſzá, *Ioan. 5.* záśiądźie w-Kośćiele Ierozolimſkim, *Dan. 7.* Co ſię z-tego w-Papieżu znayduie? Antychryſt ieſt przećiwnik Chryſtuſow; á 56. Papieżow śmierć podięli zá Chryſtuſá, tyle drugie ieſt, ieźli nie więcey ludźi bárzo świętych. Toć to ráczey ieſt Antychryſtem, znośić ofiárę, iáko ią znieśli w-Angliey, Szkocyiey &c. Chryſtuſá do piekłą námęki poſłáć y deſperatem czynić,

ſpraw-

ſprawcą grzechu y przyczyną, iáko uczynił Kálwin. Turczyná, Tyránná nád Krole pomázáńce przekłádáć, co ieſt u Lutrá *lib. de ſeculari poteſtate, & contra duo Cæſaris man data*, gdźie ták mowi o Pánách Chrześćiáńſkich, *poſpolićie ſą albo oſobliwie błaznowie, albo co naygorſi łotrowie, głupi, bezrozumni, ſzáleni: Turczyn nád nie dźieśięć kroć lepſzy y mędrſzy*. Náczytaſz śię tego więcey w-iego Księgách.

5. *Co raz Papież nową wiárę kuie?*

Nowey wiáry nie kuie, ále co było niewyráźnego, gdy tego trzebá, wykłada, y wątpliwośći około wiáry ſądźi, iáka też moc byłá w-Moyzeſzu naprzod *Exod. 18. 16.* á potym kiedy Kápłáńſtwo Aáronowe powſtáło, przy naywyżſzych zoſtawáłá Kápłánách, *Deut. 17. 9.* To záś ieſt wymyśláć wiárę o ktorey nikt nie ſłychał. Grzeſz mocno, á mocniey wierz, á iuż ći odpuſzczono. Wierzay iż ći odpuſzczone grzechy, á tym ſamym ſą odpuſzczone. Dźieći Chrześćiiáńſkie chrztu nie potrzebuią. Dźieći máłe gdy ie chrzczą, wiedzą wiáry Artykuły y wierzą ie &c. to nie Papiezkie

ále Kálwinſkie, Luterſkie wymyſły. Czytay Lutrá *tomo 2. Ienenſi Latino fol. 318 Pag. 2. aſſert. 13.* naydźieſz, iż ná ſpowiedźi ták niewiáſtá iáko y Kśiądz rozgrzeſzáć może. *tomo 2. Ienenſi, Germ fol. 131.* Iż godźi ſię żenie cudzołożyć, gdy mąż nieſpoſobny. *Tomo 6. Germ. Ienen. de Miſſa angulári, fol. 105.* Iż Sákrámentá może diábeł adminiſtrowáć. *Tomo 2. Aſſert. art. 27. Wittemberg. anni 1551.* że duſzá náſzá ieſt śmiertelna, &c.

6. *Jáko Biſkup Rzymſki ieſt namieſtnikiem Piotrá S. ponieważ Piotr S. nie był w-Rzymie?*

Kośćioł wſchodny choć w-Schizmie będący wyznáwa, (iż inne dowody pominę) iż Papieżowie Rzymſcy ſą náſtępcámi y ſucceſſorámi Piotrá w-tym urzędźie, tedyć Piotr w-Rzymie był Papieżem, bo iákoż kto może bydź ſucceſſorem ná urzędźie Przodkowi ſwemu, ieżeli Przodek urzędu tego nie miał? Wyznawa zás Cerkiew że Papieże ſą Piotrá w-Papieſtwie Rzymſkim ſucceſſorámi, W-Kśiążce názwáney Prołoże w-Zywoćie S. Sylweſtrá Papieżá, wtorego dniá Styczniá. *Sylweſter przemądry poſtáwiony był Epiſkopem w-ſtárym Rzymie, y polecone*

lecone mu były Cerkwie, y wßyſtko Chrześćiańſkie Swięte Stado, to ieſt, był Papieżem cáłego Kośćiołá będąc Rzymſkim Biſkupem tedyć ieſt Papieztwo przy Rzymſkiey ſtolicy, á pewnie nie pierwſzym Papieżem Sylweſter, ále Piotr. Toż o Leonie S. Papieżu w-Stychowniách śpiewáią, toż w-Sobornikách y Prołohách dniá 12. Márcá o Swiętym Grzegorzu Papieżu *Nazwał ćię* Grzegorzu *Pan pierwoprzeſtolnikiem Swiętey ſwoiey Cerkwie, żebyś był náſtępnikiem y namieſtnikiem wierzchownego Apoſtołá Piotrá.* Ale iż Piotr y Páweł byli w-Rzymie nie wyznawáią y Diſunići w-ſwym Puſtawiu po trzećiey pieśni ná dźień tych Apoſtołow, gdźie ſię ták modlą. *Pietrze wiáry kámieniu, Pawie pochwało powßechna, z-Rzymu przyßedßy utwierdźcie nas.* I ná Wieczerni y ná Hoſpodywozwách w-dźień tychże Apoſtołow ták do Piotra mowią. *I byſt. Rymu pierwyi Episkop.*

7. *W-iákim poßánowániu u Turkow ieſt Pátriárchá Konſtántynopolitáńſki?*

Opiſuie to Marćin Kruzius wielki przyiaćiel Ieremiego Pátriárchy, ktory Ducho-

 wień-

wieństwo Ruſkie podiął w-Wilnie pod władzą y moc świeckich, ten Kruzius *lib. 2. Turco Græciæ*, iáko Pátriárchá ieden ſię pod drugim podkupuie, że czáſem ich oraz y czterech będźie, iáko był Márek Xylokárabis, Simeon Trápezuńczyk, Dionyſius, Ráfał oraz. ten o czći Pátriárchow *in hiſt. Eccleſ* ták piſze. *Pátriárchy nie czczą Turcy, gdy go mijáią. y owſzem złośliwsi nań, wſzelkie haňby y obelgi miotáią, zowią go, niewiernym, Pogáninem, pſem, nierządnikiem, y nigdy mu Paſzowie miedzy ſobą mieyſcá nie dáią, &c.* gdy nabożeńſtwo odpráwuie, muśi mieć u drzwi Kośćielnych iákiego Iáńczárá, áby Turcy czego złego mu nie wyrządźili.

8. *Coż po Papieżu gdyż w-trudnośćiách około wiáry, Piſmo nas ſamych rozſądźić może?*

Lubo ſtátut nas ſądźi, bo mowiemy, ſamo nas práwo ſądźi. iednák trzebá ſędźiego; bo ſtátut może kto źle ná ſwoię ſtronę náćiągáć. toż ieſt o Piſmie, ktore Áriuſz ná ſwą, Mánicheuſz ná ſwą &c. ſtronę ćiągneli, ktoż o tym ma ſądźić, kto dobrze Piſmá używa? ſamo Piſmo? to mowy nie ma, áby rzekło; ty mię źle, á ty dobrze u-

żywaſz

żywaſz. Nie ſamo y u Diſſidentow Piſmo rozſądzą; bo ſtawią przy Piſmie ſędźią káżdy duchá ſwego prywatnego. Ale ia twego duchá nie widzę, nie ſłyſzę mowiącego, że ia źle álbo dobrze Piſmo rozumiem. Ieźli rzeczeſz że przez ludźie mowi. Czemuż ináczy przez Lutrá, ináczey przez Kálwiná mowi, á prawdá ieſt iedná? zkąd mam wiedźieć iż ty maſz Duchá prawdy, á nie błędu? á zwłaſzczá że cáłemu Kośćiołowi przypiſuieſz duchá błędu?

O SS. SAKRAMENTACH Y KAPŁANSTWIE.

1. Jáko mam wierzáć iż ieſt śiedm Sakrámentow, gdyż tego nie nápiſano?

TAk maſz wierzáć, iáko wierzyſz iż Chrzeſt ieſt Sákrámentem, że Syn Oycu w Boſtwie ieſt zpołiſtotny. Iáko wierzyſz iż Piſmo S. ieſt od Duchá S. &c. wſzák y tego nigdźie nie nápiſano, ále tylko maſz z-podánego słowá Bożego.

2. Jeżli Diſsidentowie mogą ſwych Miniſtrow, Kśiężą zwáć álbo Kápłánámi?

Gdy-

Gdyby ie zwáli Kápłánámi, iużby wiárę ſwą tráćili, á wiáry im utráćić nie podobna iáko oni trzymáią, tedy y zwáć Księżą nie podobna. Wiárá ich uczy że w-nowym Zakonie niemáſz ofiáry, tedyć niemáſz y Kápłáńſtwá, bo Kápłan ieſt dla ofiáry, *Heb. 5.*

3. *Nic po ofierze u Chrześćian, bo raz zá nie Chryſtus ſam ſiebie ofiárował?*

Ieżeliż nic, ná coż Liturgią, álbo Mſzą S. Piotr nápiſał dla Rzymian: S. Iákub dla Ierozolimitan: S. Márek dla Alexándryiczykow, S. Máteuſz dla Murzynow, wſzák to Mſza ieſt ofiárowánie? Ná coż máią Ołtarz Chrześćiánie *Heb. 13 10*?

4. *Czemu ſwieccy nie máią świećić Księżą, gdyż ſie to godźi?*

Niewiedźiał o tym, że ſię to godźi S. Dionyzy uczeń S. Páwłá *Eccleſ. hierarch. c 5.* Niewiedźiał Ignácy Męczennik, tákże uczeń Apoſtolſki, *Epiſt. ad Smyrnen.* Niewiedźiało Concilium Láodiceńſkie ktore świeckim náwet áni pozwala, áby kogo ná Kápłáńſtwo obieráli. Niewiedźiáło Ni-

ceńſkie

ceńſkie wtóre *Can.* 8. Niewiedźiáło to ktore więcey niż przed dźiewiaćiaſet lat było zebráne od Papieżá Marćiną, *Can.* Niewiedźiáło Konſtantinopolſkie, *Can.* 28. y Kátolicy teraz niewiedza, áby kiedy świeccy święćili, (lubo wiedza, że czáſem ná Kápłáńſtwo prezentowáli.)

5. *Czemu nie máią żon Kśieża?*

Bo do Kośćiołá należy, ná Kápłáńſtwo ſobie ludźie obieráć, nikogo do Kápłáńſtwá nie niewolac; obiera iednák te, ktorzy żon nie mieli, álbo ieżli mieli, tedy nie w-powtorzonym małżeńſtwie, bo Kápłáni máia około rzeczy świętych chodźić, á náwet y w-ſtárym Zakonie y świeccy ieżeli mieli świętych rzeczy ſię tykáć, mieli czyſtymi bydź. *Exod.* 12. 11. & 29. 15. & 1. *Reg* 21 45.

6. *Coż po Chrzćie dźieciom Chrześćiáńſkim, ponieważ ſą święte,* 1 Cor. 7. 14.

Ieżeliż tá świątobliwość od Chrztu uwalnia, tedyć ieźli Pogánin weźmie Chrześćiankę zá żonę, álbo Pogánká poydźie zá Chrześćiániná, uſpráwiedliwieni będa; bo wierny przez niewiernego ſtá-

ie śię świętym, 1. *Cor.* 7. 14. y owszem Zydźi, ktorzy w-Ieruzalem mieszkáli, chrztu nie potrzebowáli, bo to Miásto było święte, o ktorym *Matth.* 4. 5. & 27. 53. á iż przez Miásto mogą śię ludźie rozumieć, obaczysz czytáiąc *Matth.* 8. 34. & 12. 25. & 21. 10. & *Marci* 1. 13. &c. Nie o świątobliwośći tedy usprawiedliwiáiącey, ktorey do zbáwienia potrzebá, mowi S. Páweł 1. *Cor.* 7. 14. ále o świątobliwośći inney do żywotá wiecznego nie należącey. Nápisáno záś *Ioan* 3. 5. Ieżeli śię kto nie odrodźi z-wody y z-Duchá S, nie wnidźie do Krolestwá niebieskiego. Iákoż też ieżeli dosyć ná tym że śię kto urodźi z-wiernych Rodźicow, tedyć mu nie potrzebá wiáry, á przećię *Marci* 16. kto nie uwierzy, nie będźie zbáwion.

7. *Ná co Kátolicy chrzczą Dzwony?*

Nie iest to tam chrzest, lubo niektorzy szeroko biorąc chrztu imię, chrztem zowią, ále błogosłáwieństwo y poświęcenie iákie śię dáie przez słowo Boże stworzeniu 1. *Tim.* 4. 4. imienia zás Dzwonom dáią dla rożnice, iáko też dáią gorom, ulicom dźiáłom &c,

8. *Ná*

8. Ná co ſię ma człowiek ſpowiádáć człowiekowi, ponieważ przećiw ſamemu Bogu grzeſzy?

Bo Chryſtus ná ſwym mieyſcu zoſtáwił Kápłány, áby co ludźie przećiw Bogu grzeſzą, to Kápłáni rozſądzáli. Ták też bluźnierſtwo, krzywoprzyśięſtwo &c. grzechy ſą przećiw ſamemu Bogu, á przećię ie karzą y Diſſidenći; bo powiádáią iż ſą ná mieyſcu Bożym ſędźiámi, ſą zás Kápłáni iednaczamy ludźi z-Bogiem, *2. Cor. 5. 18.* ſą iáko Legatowie, támże *verſu 20.*

9. Kápłan tylko oznáymuie grzechow odpuſzczenie?

Ieźli oznaymuie, tedyć wie iż ſą odpuſzczone, á zkądże to wie? ieźliż też ſą odpuſzczone przed oznáymieniem, coż po iego oznáymieniu? A Chryſtus rzekł, ktorych odpuśćićie grzechy, tedyć ie prawdźiwie Kápłáni odpuſzczáią.

10. Czy nie doſyć do odpuſzczenia grzechow, áby kto wierzáł, iż mu ſą odpuſzczone?

Wierzáć nikt nie może tylko dla słowa Bożego,

Bożego, á gdźież słowo ieſt Boże, iż tobie w-osobliwośći grzechy odpuſzczone? Nád to ieźli wierzy kto, że mu grzechy odpuſzczone, toć wprzod ſą odpuſzczone; bo gdyby potym były odpuſzczone, toby iego ákt wiáry był fałſzywy, boby wierzył że iuż ſą odpuſzczone, á ono dopiero będą odpuſzczone.

11. Co ná Spowiedźi po poſtánowieniu wiárowánia ſie grzechow, gdyż ſie ich nikt nie uchroni, náwet śmiertelnych?

Pewnie ſię ći uchronili przynamniey śmiertelnych, o ktorych Piſmo świadczy iż ſpráwiedliwymi byli, y práwo Boże záchowáli, iáko Dáwid o ſobie mowi *Pſalmo 118.* y ſam Bog o nim, *3. Reg. 14. 8.* Tákże práwo záchowáli, Elżbietá y Zácháriaſz, *Luc. 1. 6. &c.* A ieżeli też przykazánia Diſſidenći chowáć nie mogą, tedy y wiáry nie máią, bo *1 Ioan. 2. 4.* Kto powiáda, iż zna Bogá, á przykazań iego nie chowa, ten ieſt kłamcą y nie máſz w-nim prawdy. Pobudkę záś czuć do grzechu, nie ieſt grzech, byle kto ná nię nie zezwolił, tey ſię uſtrzedz nie możemy.

12. Wy-

12. *Wyliczáć grzechy ná ſpowiedźi ieſt to rzecz niepodobna?*

Wſzák Diſſidenći, gdy ſię Bogu ſamemu, ſpowiádáią, grzechy wyliczáią, á rzeczy niepodobney nie czynią. Wyliczáli wierni w-Stárym Kośćiele bez niepodobnośći, iáko to naydźieſz *in Concil. Laodiceno can. 2. In Synodo VI. can. 102 in Carthag. III. can. 31. in Cabilonenſi I. can 8. in Cabilonen. II. can. 32. in Turonenſi can. 22. in Moguntino cap. 26 &c* śmiertelne też tylko grzechy wyliczáć trzeba.

13. *Jeżeli trzebá wyliczáć śmiertelne, toć y wſzyſtkie, bo grzechy wſzyſtkie ſą rowne?*

Chryſtus *Matth. 7. 3.* iedne grzechy do zdźbłá, drugie do bálki przyrownał, tedyć ſą nierowne. *Matth. 5. 22.* ieden gniew ſądźi godnym bydź ſądu, drugi piekła, tedyć ieden gniew więkſzy niż drugi.

14. *Wiernym Bog żadnego grzechu dla wiáry ich nie poczyta zá śmiertelny, tedyć nic po ſpowiedźi?*

Ieźlić nie poczyta zá śmiertelny grzechu

żadnego, tedyć wierny grzeſzyć śmiertelnie nie może, á iż Chryſtuſa przedáiąc Iudaſz był wiernym, tedyć nie zgrzeſzył śmiertelnie, y Diſſidenći ćiężey ſię ze ſwemi obchodzą, gdyż im ſię każą ſpowiádáć grzechow powſzednich, á Kátolicy tylko śmiertelnych, á te łácniey liczyć.

15. *Zkąd ſię to ſłowo Mßa, álbo Miſſa, wźięło?*

Z-Piſmá S. *Deut. 16. 10.* naydźieſz to ſłowo w-tekśćie Hebráyſkim, ktore w-Łáćinſkim przełożono, *Oblatio*, to ieſt, ofiára. Używał tego ſłowá Stáry Kośćioł, bo Oycowie ná Concilium Chálcedonenſkim, ktore było roku 451. mowią Act. 11. *Iutro oraz wſzyſcy Mßą odpráwiemy*. Tákże *Liturgia*, toż znáczy co ofiárowánie, bo *Heb. 10. 12.* gdźie mowi: *káżdy Kápłan ofiáruie ofiáry*, w-Greckim ieſt, *Liturgôn*.

16. *Ná co miánuią Swiętych w Confiteor ná Mßy?*

Ná to, ná co miánował Syn márn[...] wny niebo y źiemię, gdy Oycá przeprał[...] *Luc. 15. 18.* bo przez grzech nie tylko ſię Bogu obelgá dźieie, ále y przyiaćiołom, y ſtworzeniu iego.

17. *Zkąd to, iż te słowá, To iest Ciáło moie, trzebá bráć wedle litery?*

Figurálnie bráć trzebą. *Chrystus był opoką. Iam iest winna máćica, iam iest drogą.* czemuż y nie te *To iest Ciáło moie?* Odpowiádam: Ze iedno trzebá bráć figurálnie, nie zá tym idźie, że y drugie tym podobne. boby też figurálnie trzebá bráć, *Tyś iest Chrystus Syn Bogá żywego. Słowo się stáło ciáłem &c.* y ledwiebyśmy co mieli w-Ewángeliey, coby wedle litery bráć potrzebá. Przyczyná tedy czemu iedne trzebá bráć wedle figury, drugie wedle litery, iż się iedne nie mogą bráć wedle litery, iáko, áby Chrystus był opoką, gdyż był Bogiem y człowiekiem &c. drugie się mogą bráć wedle litery, iáko, Słowo się stáło ćiáłem. To iest ćiáło moie. á co się może bráć wedle litery, tego w-figury obracáć nie mamy; bo gdybyśmy mieli, to kiedybym usłyszał, że Dissident iest człowiek, rzekłbym że tylko iest figurą człowieká &c.

18. *Zkąd to iż w-Chlebie prząśnym Kośćioł Rzymski spráwuie Sákráment?*

Bo go też Chrystus w-przásnym spráwował, záchował bowiem przykazánie *Exod. 12 1*. ktore pod czás Páschy dáć náwet y chowáć chlebá kwáśnego zákázowáło. Chrystus iż chował zakonne przykazánia, widźieć to *Marci 14. 17. Ioan. 13 1. & 18, 3*, y ná innych mieyscách. W-tenże też dźień swą Páschę odpráwował w-ktorą Żydźi. áni iest przećiw temu, iż Zydźi nie myślili imáć Chrystusa w-święto. *Matth. 26 5.* á poimáliby w-święto, gdyby tegoż dniá z-niemi iadł Pasche, bo tegoż dniá poimány ktorego iadł. Nie iest mowię przećiw temu, bo lubo postánowili byli w-święto nie imáć, iednák tę rádę odmienili, gdy im ukazał Iudasz do poimánia pogodę. Ani iest przećiw temu, iż do Piłatowego domu w-Piatek wniść niechćieli, áby mogli pożywáć Páschy; bo lubo we Czwartek Pásche odpráwili, iednák ofiar pożywáć chćieli w-Piatek, ktore się też Páscha zwáły, o ktorych *Num. 18 18. & 2. Paralip. 35. 8.* Iednák Grekow nie trzebá gánić w-chlebie kwáśnym odpráwuiących, o czym Florenckie czytay Concilium.

19. Jeźli niemász istoty chlebowey

w-Euchárystyiey, czemuż ią Pismo zowie chlebem?

Ták ią zowie chlebem, iáko *Matth. 11. 5* widzących zowie ślepymi, chodzących chromymi, iż przedtym byli ślepymi, y Chromymi. Bo kiedyby chleb sam zostawał, to słowá Chrystusowe: *To iest ciało moie*, trzebáby bráć figurálnie, o czym mowiliśmy iuż w-liczbie 17. Iezeli zás iest oraz chleb y ćiáło, tedyć słow Chrystusowych. *To iest ćiáło moie*, sens będźie *Ten chleb pszenny iest prawdziwie ćiáłem moim.* pozwalać w-prawdźie Luter ná to. *lib. de captiv. Babilonica cap. de Eucharystia*, ále to bydź nie może, bo iedná rzecz prawdźiwie nie figurálnie bydź drugą nie może, chybá że się w-nię prawdźiwie przemieni, álbo złączy tym sposobem, ktory zowią *hypostaticum*, z-iákim sposobem złączyłá się náturá ludzka z-osobą Bozką w-Chrystuśie, á ztąd o Chrystuśie możem mowić *Ten człowiek iest Bogiem.* ále tym sposobem nie złączył się chleb z-Chrystusem: á choćby się ták złączył iáko duszá nászá z-ćiáłem, tobyśmy mowić nie mogli, *Ten chleb iest ćiáło*, iáko mowić niemożem: Tá duszá iest ćiáło.

20. *Nie potrzebá tego, áby Chryſtus był pod oſobami chlebá, kiedy go nie pożywáią?*

I owſzem potrzebá, bo inaczey, gdy Chryſtus rzekł: *To ieſt ćiáło moie*, nie byłyby te słowá prawdźiwe, gdyby nikt nie pożywał; bo pożywánie do iſtoty Sákrámentu nie należy, ále tylko ieſt końcem ná ktory Sákráment ieſt poſtánowiony.

21. *Jákoż nie czynią krzywdy ludowi Kátolicy, gdy tylko pod iedną oſobą Komunią dáią?*

Nie czynią krzywdy, bo cáłego Chryſtuſa dáią, bo ták pod ſamą oſobą chlebá, iáko y pod ſamą oſobą winá ieſt cáły Chryſtus, á ktoby tego nie przyznawał, dźieliłby Chryſtuſa; á ktoby dźielił, nie byłby z-Bogá. *1. Ioan.* 4. 3 á zátym toż wſzyſtko bierze lud, co Kápłan, lubo Káplan dla ofiáry, dwo iákim ſpoſobem. Nie krzywdzą też ludu Kátolicy, bo dáią to, czego potrzebá do zbáwienia, y ná czym doſyć, á záś *Ioan. 6. 52. Ieżli kto będźie pożywał tego chleba, będźie żył ná wieki.* á czegoż więcey trzeba?

coż

coż tu zá krzywdá? Ale ráczey niech pátrzą Dissidenći ieźli nie krzywdzą ludu, kiedy káżde niedobrowolne wzruszenie pożądliwośći grzechem śmiertelnym czynią, káżdy grzech y naymnieyszy ćiężkim: á Sákráment pokuty znoszą, przez ktoryby się lud od grzechow zbáwił. Kiedy ludowi cztery álbo pięć Sákrámentow wydárli: kiedy ten Sákráment Euchárystiey, wniwecz obroćili; bo go nikt spráwowáć nie może tylko prawdźiwy Kápłan, á oni Kápłánow nie máią. Kiedy y sam náwet Chrzest wydźieráią, mowiąc, iż Dźiatki Chrześćiáńskie chrztu nie potrzebuią. Nie krzywdźił Kośćioł stáry ludu, kiedy Sákráment pod iedną osobą chował dla chorych pod iedną dopuszczał bráć z-sobą do domu. Przyznawa y sam Kálwin, *ad caput 20. Actorum*, że pod iedną osobą dawáli Apostołowie á krzywdy nie czynili.

22. *Chrystus rozkazał* Ioan. 6. 53. *Abyśmy pili krew iego, tedyć trzebá pić ią pod osobámi winá?*

Wszákże pod osobą winá y ćiáło, to tám iesz y piiesz, lecz też iest pod osobą chlebá ćiáło y krew, záczym tám oraz iesz y piiesz,

iesz, y ták dosyć woli Chrystusowey czynisz. ináczey, ieźli pod osoba winá nie iesz, toć pod osoba winá nie mász ćiáłá.

23. Chrystus rozkazał áby wszyscy pili Matth. 26. 27. *tedyć wszyscy pić powinni?*

Chrystus nie rozkazał *Iedzćie wszyscy*, tedyć nie máia ieść wszyscy, ále tylko pić; á zátym Dissidenći przećiw temu przykazániu grzesza, ktorzy iedza y piia. Rozkazał tedy Chrystus pić wszystkim tym tylko, co byli ná oney wieczerzy, to iest Apostołom, á ieden był kielich, dla tego ták z-niego było pić potrzebá, áby się wszystkim dostáło, iákoż też przydáie *Marci 14. że pili z-niego wszyscy*: o chlebie nie mowi, áby iedli wszyscy, bo káżdemu zosobná po sztucce rozdawał. Tedyć nie kożdemu człowiekowi pić rozkazał, ále tym co pili z-niego, to iest Apostołom, á zátym nie wszyscy pić powinni.

14. S. Páweł ták rozdawał Eucháryftią iáko wźiął od Páná 1. Cor. *11. tedyć pod dwiemá osobami?*

S. Pá-

S. Páweł nigdy Euchárystiey nie brał od Chrystusá, bo ná ostátniey wieczerzy nie był, y áż po śmierći Chrystusowey się náwrocił. Záczym tylko wźiął od Chrystusá náukę przez obiáwienie o tym Sákrámenćie y tę podał Korynthianom.

25. Ale przećie Chrystus mowił: To czyńćie, 1. Cor. 11. 24. Luc. 22. 19 *tedyć potrzebá y pod osobámi winá?*

Bárzo źle tu Dissidenćie záżywasz Pismá, bo Chrystus tych słow, *to czyńcie*, uczył po samym chlebie, ieszcze przed kielichem, á ty ich náćiągasz iákoby ie mowił po kielichu. Do tego poszukay w-Pismie, á naydźiesz, iż *czynić* toż znáczy co ofiárowáć, ále ty ofiáry nie przyimuiesz.

26. Jako Chrystus postánowił Sákrámęnt ták go używáć potrzebá, á postánowił pod dwiemá osobámi.

Nie wszystko co Pan Bog postánawia, rozkazał ábyśmy wszyscy tego używáli, postánowił Małżeństwo, Kápłáństwo, nie kazał go wszystkim używáć. A ieżeli wszy-

ſkiego trzebá używáć czego Chryſtus przy poſtánowieniu Sákrámentow użył, toć w-wielu rzeczách grzeſzą Diſſidenći; bo nie przeſtrzegáią áby nie byłá białagłowá żadna przy pożywániu: áby w-cudzym domu, áby wprzod nogi umywſzy, áby ieden chleb łamiąc, áby przed pełnią Księżyca, áby po wieczerzy żydowſkiey, áby miedzy przyimuiącymi był Iudaſz &c. To tylko trzebá czynić co Chryſtus z-rzeczy od ſiebie poſtánowionych czynić rozkazał, iáko rozkazał pożywáć ćiáłá y krwie ſwoiey, ále nie rozkazał pod dwiemá oſobámi.

27. *Jákożkolwiek ieſt, przećiec Kátolicy puł Sákrámentu tylko ludowi dáią?*

Iáko dwie Hoſtyie, gdy ie kto oraz bierze, ſą iednym Sákrámentem, trzy polewánia przy chrzćie, iednym ſą Sákrámentem, á kiedy by zoſobná były, byłoby więcey Sákrámentow, ták oſobá chlebá ieſt Sákrámentem cáłym, oſobá winá ieſt cáłym Sákrámentem, á kiedy ſą ſpołem ſą iednym Sákrámentem. bo ná niczym nie ſchodźi iedney oſobie: co należy do Sákrámentu, ieſt znák widomy, łáſki niewidomey, ktorą ſpráwuie y znáczy oraz, znáczy też wnę-

trzne duſzy pośilenie. iákoż tedy puł Sákrámentu dáią Kátolicy, gdyż Sákráment rzecz ieſt nie rozdźielna, lubo w-rozdźielnych bydź może?

28. Teſtámentem nam Chryſtus krew ſwoię zoſtáwił, tedyć nam iey odbieráć nie trzebá?

Ieźli zoſtáwił teſtámentem, tedy ieſteſmy dźiedźicámi krwie Chryſtuſowey, á tego mi nigdźie w-Piśmie nie pokażeſz, ále ráczey że żywot wieczny dźiedźiczemy, á to ieſt *Tit. 3. 7 Heb. 9. 16.* á lubobyſmy y krwie dźiedźicámi byli, wſzákże ieſt krew pod oſobą chlebá?

29. Papież Leo y Gelaſius rozkazał, áby pod dwiemá oſobámi komunikowano, tedy go trzebá ſłucháć?

To iuż wyznawaſz, że nie Chryſtus ále Papież rozkazał pod dwiemá, á ieżeli go w-tym ſłucháć trzebá, czemu nie w-innych rzeczách? Gelaſius rozkazał pod dwiemá, bo miał tego ſłuſzną przyczynę, o czym Bároniuſzá czytay. *tomo 6. anno 496.* Drudzy Papieżowie rozkazáli pod iedną oſobą, bo też mieli tego ſłuſzną przyczynę, y trze

bá ich

bá ich też słuchać. Chrystus záś tylko rozkazáł, ábyśmy ćiáłá iego y krwie pożywáli, á nie rozkazał áby pod iedną ábo dwiemá osobámi, ále to Kośćiołowi polećił, áby on iáko będźie rozumiał, czásem pod dwiemá, czásem pod iedną osobą pożywáć rozkázował: iákoż y Apostołowie, y po Apostołách Kośćioł tego práwá używał. Ná Mszy zaś ma bydź záwsze pod dwiema osobámi, iż tám się dźieie ofiárá, krom Mszy teráz y Kápłáni, y Biskupi pod iedną osobą przyimuią.

30. *Chrystus nie kazał, áby mu się kłániano w-Sákrámenćie, á przećie mu się kłániáią Kátolicy?*

O iákiż to sługá, co się Pánu nie ukłoni aż mu Pan każe! nie ná to, rzeczesz, Chrystus iest ná ołtarzu áby mu się kłániano álbo żeby go pożywano. Toćbyś mu się nie pokłonił, kiedybyś go widźiał był przed śmierćią z-Apostoły, gdyż *Matth. 20. 28.* Nie przyszedł ná świát áby mu służono, ále áby on służył? á gdźież się zostánie ono dawne przykazánie, ktore samo przyrodze nie nápisało. Bogu służyć będźiesz y iemu cześć oddasz. ále nie dźiw iż Dissidenći

niechcą

niechcą ſię kłániáć Sákrámentowi, bo w-niem tylko chleb máią, á chlebowi cześć Bozką oddawáć, ieſt báłwochwálſtwo, u Kátolikow záś w-Sákrámenćie ieſt prawdźiwie Chryſtus Bog y Człowiek,

31. Zkąd to ieſt, iż máią Bierzmowánie Kátolicy zá Sákráment?

Náprzod iż ták wierzył Kośćioł Stárożytny, czytay o tym *Clem. Rom. epiſt. 4. Tertull. de Reſurrect. Orig. hom. 8. in Levit &c* Powtore iż go dawáli Apoſtołowie *Act. 8. 17.* iáko Sákráment łáſkę Bożą dáiący.

32. Nie máſz nic w-Piśmie o Sákrámenćie Kápłáńſtwá?

Czytay *1. Tim 4. 14. Epheſ 4.* á doczytaſz ſię.

33. Oſtátniego pomázánia tylko dla uleczania chorob używano, záczym nie ieſt Sákrámentem?

Nie tylko dla tego, ále dla odpuſzczenia grzechow używał go Iákob S. *cap 5. 14.* á po nim Concilium Niceńſkie *can. 69. Arabico* S: Ambroży in Miſſali &c. ktorzy ie wyznawáli bydź Sákrámentem.

24. *Mał-*

24. *Małżeństwo nie zda ſię bydz czym więkſzym, tylko namową wzaiemną ludzką?*

By tu chćieli użyć Diſſidenći owego ſwego argumentu, ktorym chcą dowieść, iż pod dwiemá oſobámi trzebá Komuniey używáć, to ieſt. Ták trzebá używáć Komuniey, iáko ieſt poſtánowiona, álbo z-tym, co ſię przy iey poſtánowieniu dźiało, toby gdy ſię żenią, żebro ſobie z-boku wyimowáć muśieli, gdy ż kiedy Bog ſtánowił Małżeńſtwo wyiał żebro Adámowi. Iż Małżeńſtwo Chrześćiáńſkie nie ieſt ſzczerą námową álbo kontráktem, ztąd znáć. Wſzelki kontrákt może álbo ten ſam ktory go uczynił, álbo kto nád nim ieſt przełożony zepſowáć: Małżeńſtwá záś áni ſami miedzy ſobą Małżonkowie, żeby od niego nápotym wolni byli, áni Przełożony iáki ná ziemi zepſowáć nie może; bo *Matth.* 19. 6. Co Bog złączył, tego człowiek nie dźieli: á u Chryſtuſa to tylko ieſt małżeńſtwo ktore Bog złączył, tedyć ieſt coś więtſzego niżeli ſpolna umowá. Powtore, iż to Małżeńſtwo ktore Bog złączy ieſt nierozdźielne, á niektory z-Diſſidentow powiádáią iż

u nich

u nich Małżeństwo iest rozdźielne, tedyć u nich Małżeństwá Bog nie złączył.

O CHRYSTVSOWYCH RADACH Y DOBRYCH UCZYNKACH.

1. Ná rzecz niepodobną obowiezuią sie u Kátolikow, gdy czystość ślubuią?

MOgą u Dissidentow Corki żyć czysto poki mężá nie dostáną, by go y lat 50. czekáły, á ieżli z-młodu czysto żyć mogą, czemu nie ná stárość?

2. Czystość nie zda sie bydź rzeczą dobrą ponieważ 1. Cor. 7. 9. *lepiey ożenić sie niż gorzeć?*

By czystość nie byłá rzeczą dobrą, nie rzekłby Apostoł 1. *Cor.* 7. 1. Dobra rzecz człowiekowi niewiásty się nie tykáć. *& versu 28.* Kto nie dáie Pánny zá mąż lepiey czyni, *& versu 40.* ieżli ták zostánie, będźie błogosłáwieńszy. Co zás mowi że lepiey się ożenić niż się palić, to iest o tych ktorzy się palą ogniem pożądliwośći, nie żyiąc czysto.

3. Niechżeby ten ſam chował czyſtość, ktory ma dar czyſtości, á ták wiele u Kátolikow ślubuią czyſtość, ktorzy tego dáru nie máią?

U Kátolikow nie wſzyſcy ten dar máią, ále przećię niektorzy máią, á u Diſſidentow żaden, bo iáko oni uczą, wſzyſtkim im żony bráć rozkazano.

4. Coż człowiekowi po dobrych uczynkách, ponieważ máiąc kto wiáre iuż pewien zbáwienia?

Miał wiárę Iob, á przećię *9 12.* Ieźli ſię zechcę uſpráwiedliw[illegible]ć, uſtá moie potępią mię, podobne rzeczy ma *verſ 28 & cap. 31 14.* I *Eccleſ 9 1.* Nie wie człowiek ieżeli nienawiśći álbo miłośći godźien, toż y ná wielu innych mieyſcách.

5. Wſzákże też y Diſsidenci dobre uczynki czynią?

Ale ná coż ie czynią, gdyż w-tym przećiw ſwoiey wierze grzeſzą? bo ich wiára uczy, iż człowiek w-káżdym dobrym uczynku śmiertelnie grzeſzy, że dobre uczynki

ná

ná żywot wieczny nie záſługuią. Powtore wiárá ich uczy, że oni wolney woli nie máią, záczym co czynią poniewolnie czynią, uczynek záś poniewolny nie ieſt dobrym y chwalebnym.

6. Zkąd to máią Kátolicy że dobre uczynki nie ſą z-śiebie grzechámy?

Bo wiedzą iż ſię dobre uczynki Bogu podobáły, iáko ofiárá Noégo *Gen. 8.* Poſłuſzeńſtwo Abráhámowe *Gen. 22. &c.* á ieźliż to były grzechy, á ieſzcze śmiertelne, tedyć ſię grzechy Bogu podobáły. tedyć *Matth. 25.* zá grzechy dáie niebo. Nád to, grzechow trzeba bronić, y one káráć, á ieźliż dobre uczynki ſą grzechámi, kazánie záś ieſt dobry uczynek, tedyć Miniſtrom ſwoim máią Diſſidenći kazánia bronić, y zá nie káráć. A ieżeli rzeką iż oni dla wiáry ſwey ſą wybránymi Bożymi, y dla tego im Bog grzechow ich zá grzechy nie poczyta: gdy ich wiáry znaydźie ſię złodźiey álbo zboycá, á ieſt wybrány, bo ták wierzą iáko y oni, záczym oni będąc w-Kośćiele reformowánym, doſkonáłym, mieliby Oycá niebieſkiego náśládowáć, á iáko on wybránemu, grzechu zá grzech nie poczyta, y

 oniby

oniby mieli złodźieiowi y zboycy nie poczytáć, y nie káráć.

7. *Czy płáci Bog zá dobre uczynki?*

Odpowiáda S Páweł *2. Thessal. 10. 6.* spráwiedliwa rzecz iest u Bogá oddáć wam ktorzy utrapieni iesteśćie, odpoczynek znamy *Heb. 6 10.* Nie iest Bog niespráwiedliwy áby zápomniał prace wászey &c. Ale rzeczesz *Psal. 102.* ktory nas koronuie w-miłośierdźiu, y ulitowániách. tedyć niebo dáie z-miłośierdźia swego nie dla zasług nászych: ná to kłádę Ieźliż daie niebo z-sámego miłośierdźia, tedyć nic po chrzćie y wierze. Koronuie tedy z-miłośierdźia, iż zá ták máłe zasługi, ták wielką dáie zapłátę. iáko iest *2. Cor. 4. 17.*

8. *Chrystus zá nas dosyć uczynił, ná co my prácowáć mamy?*

Ieżeli Chrystus wszystkim niebo wysłużył, zá wszystkich dosyć uczynił, tedyć y Turcy y Pogánie beze chrztu, bez wiáry zbáwieni będą. A ieżeli rzeczesz iż trzebá wiáry y chrztu, ná to ábyśmy sobie zasługi iego przywłaszczyli: zá tym poydźie, iż

trzebá

trzebá ábyśmy śię z-nászey strony do zbáwienia nászego przykłádáli.

9. Dźieie śię przez násze dobre uczynki krzywdá Chrystusowi, bo iákoby iego zásługá nie byłá dostáteczna pokázuiemy?

My nie zásługuiemy ná nic, czegoby nam wprzod Chrystus nie wysłużył. Nie czyniemy dosyć zá nic, zá coby on nie uczynił dosyć. nię czyniemy krzywdy, bo wyznawamy że násze spráwy cenę máią z-zásług iego, bo on winna máćicá, á my płonki, *Ioan. 15. 4.* iáko tedy nie czynią płonki krzywdy máćicy, gdy od niey wszystko máiąc, owoc mnogi przynoszą, ták y my nie czyniemy Chrystusowi, gdy wszystko od niego máiąc, dobre uczynki czyniemy.

10. Czemu u Dissidentow nie mász rad Chrystusowych?

Tych, y tym podobnych rzeczy miáłoby śię u Dissidentow znaydowáć więcey niż u Kátolikow, bo oni są, iáko powiádáią, reformowáni, zátym Kośćioł świątobliwszy. bo co reformuią, ná lepsze powinno reformowáć; bo ieźli ná gorsze, to iuż nie refor

 mowáć

mowáć ále zepsowáć. Ale iákoż tám máią bydź chowáne rády, gdźie nie podobna chowáć przykazánia? Podobno S. Páweł nie wiedźiał co iest Kośćioł reformowány, to iest do swey właśney szczerośći przywiedźiony, gdy mowi *1. Cor. 9. 27.* Karzę ćiało moie y w-niewolą przymuszam. tákże *Coloss. 24.* Dopełniam czego niedostáie mękom Chrystusowym. Nie przeto bowiem że Chrystus zá nas dosyć uczynił, w-nas lenistwo y ospáłość około zbáwienia nászego záfundował, czytay *1. Petr. 2. 21.*

11. Post wielki iest ludzkim wymysłem?

Wymysłem iest ále Chrystusowym, ktory pośćił dni 40 *Matth. 4.* áleć y przed Chrystusem Dániel przez trzy tygodnie pośćił *Dan. 10.* Eliasz przez dni 40. 1. *Reg. 19.* y inni. á nikt im wymysłow nie zádawał. Po Chrystuśie post Chrześćiánom czterdźiestodniowy podáli Apostołowie. *Hieron. epist. ad Marcellam. Leo serm. 6. & 9. de Quadragesima.*

12. Pośćić iest to potráwámi od Bogá dánemi gárdźić?

Otoż

Otoż pośćili ktorychem w-liczbie przeszłey námienił bez tey wzgárdy, bez żadnego podeyrzenia Herezyiey. Kátolicy nie gárdzą dárámi Bożymi, ále pewnych czásow od nich się zátrzymuią, iáko nie gárdźi chory gdy dla zdrowia doczesnego, pewnych nie ie potraw. Nie gárdźić potráwámi Bog rozkázował przez Proroká *Ioel. 1.* Swięććie post. Nie wzgárdę powiáda o sobie Dániel *cap. 10. 3.* Mięso y wino nie weszły w-ustá moie.

13. *Ná coż Bog stworzył mięso, tylko żebyśmy ie iedli?*

Ná coż też Bog stworzył ryby, tylko żebyśmy ie iedli? Stworzył P. Bog oboie ábyśmy ie iedli, ále y czás náznáczył kiedy co ieść, o czym wiedźiał záwsze Kośćioł. czytay *Ignat. epist. ad Philipp. Telesph. Tertull. Cypr. &c.* á ieszcze w-Ráiu pewnego iábłká Bog bronił.

14. *Coż to zá post, gdyż sie ták ryb może náieśc iáko y mięsa?*

Ieżeliż to prawdá, dármo Dissidenći post zowią ćiężárem ná wolność Chrześćiáńską włożonym, dármo ná iego ćięzkość ná-

rzekáią, y pokázuią iż co mogą łácno uczynić, to tylko ná złość Kościołowi nie czynią. Aleć niechay tylko ryby przez czás iáki iedzą, pod táką miárą, iákiey post potrzebuie, obaczą iż nie ták ryby tuczą iáko mięso, ktoremu nie iest przypisana miárá.

15. *Co wchodźi w-ustá człowieká nie máże* Luc. 10. 7. *tedyć mięso iedząc nikt nie grzeszy?*

Ieźliż ták iest, poniewaź to Chrystus mowił poki ieszcze trwáło práwo Moyzeszowe, tedyć Zydźi nie grzeszyliby iedząc wieprzowe mięso. Mowi tedy Chrystus o pokármiech, iż sáme z-siebie grzechu nie czynią ieźli nie są zákazáne.

16. *Chrystus zákazał przebieráć w potráwách, mowiąc* Luc. 10. 7. *Iedźćie, co przed wámy położą?*

Chrystus to mowił do Apostołow, kiedy ieszcze chowáli práwo Moyzeszowe, nie iedli mięsa wieprzowego, áni rzeczy záduszonych, áni ze krwią, tedyć im nie wszystko ieść rozkázował, ále tylko miedzy tym, co się ieść godźiło áby nie przebieráli. u nas záś pewnych czásow z-podánia Apostolskie-

ſtolſkiego, niektorych potraw ieść ſię nie godźi. te podánia naydźieſz u S Clemenſa Papieżá uczniá S. Piotrá y innych.

17. *Co zá pożytek z-ták wielu Mnichow y Zákonnikow?*

Ten. 1. Narody Pogáńſkie do wiáry przywiedli. Fráncya Remigius, Szwaby Marćin, Anglia Auguſtin, Fr,ſia Wilfrid, Niemce Bonifacy y Ludger, Sáxonia Swidbert y Willebrord, Czechy Cyrillus, y Metodius, Dácia Aſcárius, Pomorſka Otto, Wándolow Wicellin, Pánonia Woyćiech, India, Iáponia, Chinę, rożni Zakonnicy. Hibernia Patritius, Perſia, Tártária tákże Zakonnicy. 2. Doktorow Kośćiołowi Klaſztory dáły przednieyſzych, Bázylego, Grzegorzá Náziánzeńſkiego, Chryzoſtomá Grekow. Grzegorzá Wielkiego, Auguſtyná, Hieronymá u Łáćinnikow. 3. Doktorowie Theologiey nayprzednieyśi Zakonnicy byli, Magiſter ſententiarum, Alenſis, Albertus, S: Tomaſz, Ægydius, Richárdus, Henricus, Scotus, Aureolus, Occam, Ariminenſis, Dyoniſius, Victoria, Soarez, &c. 4. Kiedy nowa Herezyia powſtáła, tedy y nowy iáki Zakon, ktory walczył przećiw

oney Herezycy. przećiw Ariánom, Zakon S. Antoniego y Bázylego, Auguſtyná, Benedyktá. Przećiw Eutichiánom Zakon S. Sáby. Przećiw Obrázoborcom Zakon S. Ianniciuſzá. Gdy ſię odſzczepili Grecy, náſtáli Cluniacenſes, Kámáldulowie, Vallis Umbroſæ, á po nich w-krotce Kártuziáni: Ciſtercienſes, Præmonſtrátenſes walczyli przećiw Nicolaitom. Dominikani y Fránćiſzkani woiowáli Wáldenſow, Albingengenſow, Huſſitow, Flagellantow y innych. przećiw Lutrom y Kálwinom wzbudzony od Bogá Zakon Societatis IESU. 5. Bráctwá nabożnych ludźi powſtáły, Rożáńcá od S. Dominiká, Konfalonierow od S. Bonáwentury &c. 6. *Są* ktorzy chorym ſłużą ſą co uczą, Każą, Spowiedźi ſłucháią, śpiewániem Kośćioł Boży zdobią. 7. Biſkupi, Uczeni y Swięći z-Klaſztorow wyśli Niſlenus, Epiphanius, Fulgentius, Anſelm, Antonin &c. Uczeni Kárdynałowie, Ægidius, Oſtienſis, Pánormitanus, Hugo, Turrecremata, Aureolus, Beſſarion, Caietan, Toletus, Bellarmin &c. 8. Liczmy Swiętych Kánonizowánych, iák wielką część miedzy nimi Zakonnikow znaydźiemy. od roku 1000. Kárdynałow miedzy święte 15.
poli-

policzono, á miedzy nimi było 11. Zakonnikow: Papieżowie ktorzy wielkie rzeczy dla Kośćiołá uczynili, byli z-Zakonow, Grzegorz wielki, Grzegorz wtory, Grzegorz VII. Agato, Urban wtory, Leo IV. Alexander III. Paschalis wtory, Pius V.

O CZYSCV, Y DOSYC UCZYNIENIU ZA GRZECHY.

1. *Czyśćiec tylko wymyślony, áby Kśięża bráli iáłmużny.*

OD kogoż przećię wymyślony? od Papieżá? od ktoregoż? Niewiem czy dla brania iáłmużny w-Liturgiách modli śię zá Umárłe S. Piotr, Iákub, Máćiey, Márek: Nie od Kśięży Kátolickich Czyśćiec wymyślony; bo y w Stárym testámenćie, zá dusze iáłmużny dawano. 2. *Machab.* 12. ktorey Kśięgi lubobyś zá Pismo nie przyimował, iednák iey fałszu zádawáć nie możesz, 1. *Reg.* 31. posczczono dni śiedm zá Saula y ná wielu innych miejscách znaydźiesz posty zá Umárłe.

2. *Ná coż ma bydź Czyśćiec, gdyż*

Bog grzech odpuśćiwſzy, wiecey zań nie karze?

Wſzákże Bog *Deut.* 32. 48. odpuśćił grzech Moyzeſzowi y Aáronowi, á przećię zań karząc, nie dał im wniść do źiemie obiecáney. Odpuśćił Dawidowi 2. *Reg.* 12. 13. á przećię karał 2. *Reg.* 16 & 24. bo inſza rzecz tylko przyiąć do łáſki, y nie mieć zá nieprzyiaćielá, á inſza nie káráć go zá grzech iego, y może bydź iedná bez drugiey.

3. *Piſmo Czyſcá nie wſpomina, ále tylko mowi* Eccl. 11. 3. *gdźie drzewo pádnie lubo ná południe, lubo ná pułnocy, tám bedźie leżáło?*

To mieyſce nie ieſt do rzeczy, bo tám mowiąc o śmierći ludzkiey porownywa ćiáło umárłego z-drzewem, iż iáko pień gdźie padł tám leży y ruſzyć ſię nie może.

4. *Duch mowi* Apoc. 14. 13. *że zaraz duſſe po śmierći odpoczynek máią, toć pewnie do Czyſcá nie idą?*

I to mieyſce nie do rzeczy, bo tám ieſt mowá

mowá o Męczennikách, ktorych Antychryst pozábiia, á Męczennicy nie chodzą do Czyscá, y ták to mieysce rozumie S Anzelm. Umieráią zás ludźie często álbo zá grzechy wielkie káry nie wypłáćiwszy, álbo też w małych grzechách, ktore niegodne są piekłá, iákoż zá to zápłácą, ieżeli nie Czyscem? Rzeczesz, płácą śmierćią, áleć śmierć nie ná to iest, bo y dźieći grzechu niemáiące umieráią. Rzeczesz, ákt wiáry czyniąc: á gdy kto nagle umiera, iákoż mu przyidźie do áktu wiáry? Rzeczesz, Bog im onych grzechow zá grzechy nie poczyta. Ale wedle náuki Dissidenckiey, áby nie poczytał, trzebá żeby człowiek ákt wiáry uczynił.

5. *Násze sprawy dobre nie wypłácáią grzechow?*

Znáćieś nie czytał co rádźił Dániel *cap. 4. 27.* Grzechy twoie iáłmużnámi okupuy. *Tob. 11 4.* Iáłmużná od wszelkiego grzechu wyzwala *Luc. 3. 8.* Czyńćie godne owoce pokuty.

O OBRAZACH, Y RELIQUIACH.

1. *Zda ſię iż ieſt báłwochwálſtwo czćić Obrázy?*

PEwnieyſza to ieſt, że nie czćić ich, ieſt Obrázoborſtwo, ábo Iconomáchia Herezyia, bo czći rzeczom ſtworzonym Bog nie broni oddawáć, ále tylko czći Boſkiey, *Philipp. 2. 10.* Ná imię IEZUS niech wſzelkie koláno upada, á przećię imię ieſt głos rzecz ſtworzona. I ſami Diſſidenći Bibliią y Kielich Zborowy máią w-iákiżkolwiek uczćiwośći. Bo co ieſt Swiętego, ieſt czći godne, niektore záś rzeczy ſtworzone lubo nie żyiące, ſą święte. Czczą Kálwiniſtowie ſwoię hoſtyią, á oná nic więcey nie ieſt iedno Obraz Chryſtuſow; czczą tákże Lutrzy ſwoię, á w-niey przed używániem nie máſz u nich Chryſtuſá.

2. *Concilia ſtáre zákázowáły Obrázow?*

Ktore? Rzeczeſz, Konſtántinopolſkie, ktore było zá Konſtántyná Copronimá Ceſárzá, y zá Leoná Iſauryká: tákże Fráncoford-

fordſkie gáni Obrázy. Odpowiádam Concilia te wagi nie máią, bo ná nie áni Papież ziáchał, áni Posłow ſwych nie zesłał, áni ich áppròbował, á wedle Reguły pierwſzego Niceńſkiego Concilium nie mogą bydź ważne Concilia bez Papieżá. Náwet ná tych wprzod pomienionych nie był żaden Pátryárchá, dla tego ich też nie liczą miedzy Conciliámi: y ſámi Grekowie Zonáras, Nicephorus, Cedrenus gáni, y te Concilia potępiło wtore Niceńſkie, á Fránkofordſkie odrzućił Adrian Papież.

3. *Jeźli Krzyż ſzánowáć, toć y káżde drzewo, bo to rowne ieſt, iáko y to drzewo?*

Bárźiey w-ćiele náſzym członki ſą iedno niż drzewá z-ſobą, á przećię nie wſzyſtkie członki iednáko ſzánuiemy. Krzyżowi cześć dáiemy, bo ieſt Swięty; bo ieżeli mieyſce ná ktorym Anyoł imieniem Bożym rozmawiał z-Moyżeſzem, *Exod. 3. 7.* było święte, y kazał ie Bog czćić. Ieżeli podnożek nog Páńſkich *Pſalm. 98.* czći godźien że święty, to ieſt árká, iáko wykłada *1. Paralip. 28. 2.* tedyć dálcko bárźiey Krzyż Swięty.

4. Prze-

4. *Przećiec zda ſię coś Pogáńſkiego, przed Obrázámi, Reliquiámi ná koláno upadáć.*

Nie od Pogan ále od Iozuego máią tego przykład Kátolicy, ktory przed Arką ná źięmię upadł, *Ioſue* 7. 6. Pogánie w-ſwych báłwánách nie Bogá czczą, ále czártá *Deut.* 32. *Pſal.* 95. Kátolicy cześć ktorą Obrázom y Reliquiiom czynią, obracáią do Swiętych, á w-Swiętych do Bogá.

5: *Węzá Moyzeſzowego ſkruſzono, że mu ſię lud kłániał?*

Nie dla tego ſkruſzono go, że go miał we czći, ále że go miał ſobie zá Bogá, czynił mu ofiáry, 4. *Reg* 18. 4. á ofiárá tylko ſię Bogu ſamemu oddawáć winná, y nigdy iey Kátolicy nikomu nie czynią tylko Bogu, lubo czáſem wzywáią y Swiętych, ále Swiętym iey nie ofiáruią. Czći záś Reliquiiom w-ſtárym teſtámenćie nie tylko nie broniono, ále iey przymnażano, *Exod.* 13. 19. Iozefowe kośći Moyzeſz uczćiwie z-Egyptu wyprowádźił, á potym ieſzcze bárźiey Arkę Dawid ſzánował.

6. Co

6. Co nam kośći zmárłych, álbo inne Reliquiie pomoc mogą?

4. Reg. 13. 21. Kiedy śię umárły dotknął kośći Elizeuszowych, ożył. *Matth. 9. 21.* kiedy krwią płynąca, száty śię tknełá Chrystusowey, uzdrowiona iest: *Act. 5. 15.* ćień Piotrow, chorych leczył, &c.

O WZYWANIV SWIĘTYCH.

1. Miawszy Chrystusá, ná co mamy wzywáć Swiętych?

Ná co maiąc Dissidenći Chrystusá, wzywáią swoich Ministrow prosząc ich o modlitwę. ále dawszy im pokoy, S. Páweł o Chrystuśie pewnie wiedźiał, á coraz w-listách swoich prośi o modlitwę Chrześćian, iáko *Rom. 15. 30.* Wiedźieli o Bogu Zydźi, á przećię *1. Reg. 7. 8.* wołáli ná Sámuelá, áby śię modlić zá nie nie przestawał.

2. Ale przećie krzywdę Chrystusowi czynią Kátolicy, gdy Swiętych czynią Pośrzednikámi?

1. Tim.

1. Tim. 2. 5. Ieden ieſt Pośrzednik miedzy Bogiem y ludźmi, Człowiek Chryſtus Iezus. Odpowiádam, tenże S Páweł *Gal. 3 11.* Moyzeſzá zowie Pośrednikiem. Czytay dáley tekſt, ktoryś przywiodł, á o iákim Pośredniku tám mowi do Timoteuſzá. *Ieden Pośrednik &c. ktory dał ná okup ſiebie ſamego zá wſzyſtkie* á pewnie táki ieſt ieden.

3. *Przećięć to wymyſły ludzkie, udáwáć ſie do Swietych?*

Nie ludzkie to ále Bozkie wymyſły, bo ſam Bog *Iob 42. 8.* odeſłał niektorych do Iobá áby go prośili o modlitwę.

4. *Umárli o nas nic nie wiedzą, iáko* Iſai 64. *mowi o Abráhámie y Izráelu?*

A S. Piotr 2. *Petr.* 1. 15. Obiecał uczniom że miał śię ſtáráć áby ná nie po śmierći częſto pámiętał. Albo tedy Abráhám y Izráel ták niewiedźieli o Zydách iáko Chryſtus *Matth.* 25. 12. Nie znam was, álbo też cále nie wiedźieli, bo ieſzcze Bogá nie widźieli, w-ktorym teraz wſzyſtko widzą, ktory y táiemnice ſerc náſzych ſwoim Swiętym

obia-

obiawia, iáko obiáwił Sámuelowi 1. *Reg.* 9. 19. Elizeuszowi 4. *Reg.* 5. 26. Piotrowi *Act.* 5 & 3.

5. Swięći ieszcze pod Ołtarzem zostáią Apoc. 6. 9. *tedyć Bogá nie widzą?*

Czytay dáley á obaczysz iż ten Ołtarz w-niebie był, tedyć Swięći są w-niebie. Ieszcze dáley czytay kogo tym Ołtarzem zowie Ian, á doczytasz się, iż Chrystusa: są pod Ołtarzem tedy, iáko członki pod głową.

6. Gdy Ian S. chćiał pokłonić się Anyołowi Apoc. 22 9 *Anyoł mu tego zábronił?*

Bo Ian słysząc iáko wielkie rzeczy o sobie mowił on Anyoł, rozumiał iż był Bog, y chćiał mu cześć Bozką oddáć, dla tego też Anyoł broniąc mu tego, to przywodźi, *iestem zpołsługá twoy*, to iest stworzenie iáko y ty. Ani iest przećiw temu, że Ian to widzenie pisząc mowi: że Anyołowi chćiał się pokłonić; bo pisał iuż po tym, kiedy się dowiedźiał iż to był Anyoł, á kiedy to czynił, ieszcze tego nie wiedźiał.

O KALENDARZV.

1. Kálendarzá Stárego S. Piotr y Apoſtołowie używáli, tedyć był dobry?

UZywáli, y był ná ten czás dobry, ále teraz nie ieſt dobry; bo rzeczy ktore wierzamy odmienić ſię nie mogą, ále umieiętność ktora idźie od rzeczy do znánia mienić ſię może. Kálendarzá zás iż ieſt dobry nie miano nigdy zá ártykuł wiáry, ále go używał Kośćioł wiedząc o nim z-umieiętnośći ludzkiey, że był dobry, iáko wiárá każe áby Sákráment Euchárystiey odpráwowano ná lniánych chuſtách, ále ktora ieſt lniána, rozumowi ſądźić zoſtáwuie, toż o wodźie.

2. Jákoż do wiary nie należy Kálendarz, ponieważ do wiáry należy czás, ktorego święćić Wielkanoc?

Do wiáry to należy, iż nie mamy Wielkieynocy 1. Swięćić w-ſamę pełnią z-Zydámi. 2. Iż mamy święćić w-Niedźielę. 3. Iż nie w-inſzą Niedźielę, ále pierwſzą po pełni Księżycá. 4. Iż nie po inſzey pełni, ále pierwſzego Księżycá; ten zaś ma bydź

zá

zá pierwszy Księżyć miány, ktorego pełnia álbo w-sam dźień porownánia dniá z-nocą przypada, álbo pierwsza iest po nim 5. Concilium Niceńskie, żeby dniá porownánia nie szukáć z-trudnośćią, náznáczyło mu dźień 21. Márcá, iáko ná ten czás kiedy to było Concilium Stáry Kálendarz pokázował. Ale to nie iest do wiáry należące lecz do náuki, iż tego roku ták pełnia iest pierwszego Księżycá, iż przypádło porownánie dniá z-nocą ná 21. Márcá, iż to pierwsza Niedźielá po pełni. Pierwszą część do wiáry álbo ustaw Kośćielnych po częśći należącą trzymáią wszyscy, we wtorey rożnią się nawet y Unići z-pozwolenia Kośćielnego dla wielkich przyczyn, á w-niey też nie idźie o rzecz należącą do wiáry, ále do náuki.

3. Zkąd się wźiął błąd w-Stárym Kálendarzu?

Ztąd, że ći, ktorzy zporządzáli Stary Kálendarz, záłożyli to sobie zá rzecz pewną, iż rok ma w-sobie dni 365. y godźin sześć, rokiem názywáiąc ten czás kiedy słońce do teyże gwiazdy z-ktorą się łączyło, bieg swoy odpráwiwszy znowu się z-nią złączy,

bo słońce dáleko prędzey bieży swoim wstecznym od wschodu ná zachod biegiem, ániżeli gwiazdy, y zátym ie wybiega y po odpráwieniu swego okrągu dogania: z gwiazd wszystkich wźięli iednę, od ktorey by odeyśćie słońcá, y do niey powrot rácho wáli, á tá iest ktorey słońce doszedszy, porownánie dniá z-nocą, álbo dniá godźin 12 ráchuiąc, od wschodu do zachodu, tákże nocy 12 czyni. Ale w-tym się omylili, że nád 365 dawáli sześć godźin cáłe ná to, gdyż kilka minut prędzey słońce co rok do tey gwiazdy przychodźi. te kilká minut rzecz máła y nieznáczna, ále káżdego roku te minuty do minut przydáiąc, iáwnie się błąd wielki pokazał, że dnia dźieśiąćią pierwey w-Kálendarzu się kładł dźień porownánia dniá z-nocą, niżeli był w-samey rzeczy, ták iż się Pogáństwo urągáło z Chrześćian, iákoby ták w-náuce Gwiazdárskiey prostymi byli, żeby tego nie postrzegli, y temu zábieżeć nie umieli. czym wzruszony Grzegorz XIII. Papież, postárał się o popráwę Kálendarzá, y żeby dźień porownánia dniá z-nocą, w-roćił się do 21. Márcá, w-roku 1582. dni dźieśięć wyrzućił, że ten rok miał nie 365 dni, godźin sześć,
ále

ále 355. y godźin ſześć, y kazał náleść ſpoſoby, iákoż y ſą náleźione, ktorymi zábiegáć, áby ná wſtecz dźień porownánia nie ſzedł iáko przed tym chodźił.

4. Coż z-tego było, że dźień porownánia dniá z-nocą wſtecz ná dni 10. uſtąpił?

Niemáło zátym ſzło. 1. Boże Národzenie zwykło ſię odpráwowáć było, kiedy dniá poczęło przybywáć, á S. Iáná kiedy dniá ubywáć, á teraz według ſtárego Kálendarzá to oboie dźieie ſię opák 2. O co więcey idźie, że Wielkanoc nie odpráwowáłá ſię wedle praw, ktoreſmy tu w-liczbie wtorey położyli; bo ieżeli dniámi dźieśiąćią wprzod dźień był porownánia: tedy pełnią oſtatniego w-ſamey rzeczy Księżycá, bo przed prawdźiwym porownániem przypadáiącą miano zá pierwſzą, y w-oſtátnim nie wpierwſzym Księżycu Wielkanoc odpráwowano. Potym Wielkánoc czáſem bywáłá przed prawdźiwym porownániem. Są y inſze błędy ktore możeſz przeczytáć u Claviuſzá, á te pomienione y teraz trafiáią ſię w-Stárym Kalendarzu, ále y drugie ſą, o ktorych niżey.

5. Jeżelić stary Kálendarz zły, tedy Kośćioł sie go trzymáiąc aż do Grzegorzá XIII. błądźił?

Kośćioł około wiáry y w-wierze błądźić nie może, ále to nie do wiáry lecz do náuki należáło, y dla tegoż náukę przez mądrych Gwiazdárzow naprawił: używáć záś może náuki, w-ktorey nie iest błąd znáczny iákoż nie był w-kálendarzu przez czás długi, bo nie iest Kośćioł przywiązány do subtelnośći szkolnych, ále idźie sobie wedle swey wolnośći, ná nie nie názbyt pátrząc: iáko mowi Clavius.

6, Poczym mogę poznáć iż porownánie dniá z-nocą wedle stárego Kálendarzá nie przypada 1. ále 21. Márcá?

Opuśćiwszy, lubo bárzo pewne, Gwiazdárskie sposoby, temi tego doznáć możesz. 1. Pod czás porownánia dniá z-nocą, dnia licząc do zachodu od wschodu słońcá iest godźin 12. mierzayże ie ćiekącym zegárkiem spráwiedliwym, rowne z-słonecznym godźiny czyniącym, dniá 21 Márcá

według ſtárego Kálendarzá, á obaczyſz że ich nie będźie dwánaśćie. 2. Położ tabliczkę gładką, rowną, żeby ná źiemi leżáłá wedle wagi mulárſkiey, wbiy w-nię drotu proſtego ſztuczkę prośćiuteńko, znacz co raz koniec ćienia, ktory będźie od drotu ná tabliczce, potym znáczki złącz liniią, obaczyſz że 21 Márcá wedle ſtárego, nie będźie proſta linia, á wedle nowego będźie. w-dźień záś porownánia dniá z-nocą powinná bydź prośćiuśieńká linia. 3. Ná zegárách ſłonecznych prowádzą linią ktorą zowią *æquinoctialem* po ktorey chodźi koniec ćienia, á to będźie 21 Márcá nowego, á nie ſtárego. Poczwarte po teyże linicy wzdłuż pátrząc ſłońce będźie wſchodźiło y záchodźiło proſto po liniey 21. Márcá nowego á nie ſtárego.

7. *Czemuż miedzy Diſsidentámi ludźie uczeni nie imáią ſie nowego Kálendarzá?*

Rozumiem iż dla tego, że go Papież ſtánowił, bo Luter ták kazał przećiw Papieżowi wſzyſtko czynić, że ieżeliby Papież pod obiemá oſobámi dawał Komunyią, trzebáby ią bráć pod iedną álbo żadną, że

Papież każe w-Piątek ieść ryby, to oni w-Piątek mięſo á w-Niedźielę ryby.

8. *Czemuż popráwuiąc Kálendarzá, złotey liczby odſtąpiono?*

Złota liczbą zowią 19. bo w-lat 19. now Księżycá ná tenże dźień Mieśiącá przychodźi, ná ktory przypadał przed lat 19. bo rok Księżyczny ieſt mnieyſzy dniámi 11. ániżeli słoneczny, á w-lat 19 wſzyſtkie biegi Księżycowe czynią dni 6939 godźin 16 y puł, dni też słoneczne w-tychże lećiech ſą 6939. y godźin 18. záczym tegoż dnia lubo nie teyże godźiny Nowie przypadáią, y zátym liczby złotey Kálendarz ſtáry używał ná wynáleźienie nowiá, ktory ieſt potrzebny do záchowánia Wielkieynocy, po pełni idącey. Tá złota liczbá wynáleźiona od Metoná Greczyná, przed Národzeniem Chryſtuſowym ná lat 431. ále iż o godźin pułtory nie dbał, ktoremi bieg słoneczny dłuższy ieſt w-lat 19. niż Księżyczny, zátym poſzło, iż iednego roku Now był prędzey pułtorą godźin, drugiego trzemá, aż liczbá złota myli, aż w-lat 16. dniem iednym Now prędzey pokázuie, á lubo ſię ten błąd iákim ſpoſobem náprawowował, iednák liczbá złota

y teraz

y teraz myli, á wedle tey śię ſtáry Kálendarz rządźi, á y z-tey miáry w-błąd około Wielkieynocy wpada.

9. *Dość długo ſtał Kośćioł bez náprawy Kálendarza, y do końcá mogłby ſtáć?*

Nápráwiło y Concilium Niceńſkie Kálendarz, bo lubo nie do wiáry należy, ále y około náuki cáłemu Kośćiołowi błądźić nie przyſtoi. Stáry od Iuliuſzá Ceſárzá Kálendarz brał w.roku dni 365 godźin ſześć, to ieſt w-tym czáśie w-ktorym śię słońce ná tenże punkt niebá wraca, bo lubo co dźień niebo obchodźi, záwſze iednák drogą inſzą, á tylko w-rok pewnego momentu, tegoż co y przed rokiem punktu śię ná niebie tyká. ále w-tym śię Iuliuſz nie poſtrzegł, iáko o rzecz máłą nie dbał, bo kładł iákoby we dni 365. godźin ſześć, słońce do tego punkćiku, ná ktorym będąc rowną dźień z-nocą, przychodźiło, á ono prędzey ná minut 10. iákich ieſt w-godźinie 60 y ná minut 44. iákich w-iedney minućie 60. záczym co porownánie zá Iuliuſzá było dniá 25. Márcá, pod czás Concilium Niceńſkiego wzad poſzło 21, Márcá, y Conci-

lium poſtánowiło áby Chrześćiánie tak Kálendarz miárkowáli,áby dźień porownánia od 21. Márcá więcey nie odchodźił. Iednák trzymáli ſie Kálendarzá Iuliuſzowego, że innego ná ten czás nie było, áliśći do roku 1582. dźień porownania odſzedł do 11. Márcá, ztąd Grzegorz znowu Kálendarz popráwił do 21. Márcá, przywracáiąc porownánie dniá z-nocą, y zábiegáiąc, áby napotym od tego dniá nie odchodźiło, á wedle ſtárego Kálendarzá to porownánie w-lat 134. dniem iednym wſtecz idźie, ták iż po lat 1340. od popráwy Kálendarza, to ieſt roku Páńſkiego 2922. przypádnie ná dźień pierwſzy Márcá, y poſzedłby potym do Lutego, do Styczniá, Grudniá &c. á Iesień záczynáłáby ſię w-Kwietniu álbo Máiu, Zimá w-Czerwcu álbo Lipcu &c. aż też Wielkánoc w-Styczniu álbo y w-Grudniu &c.

10. *Czemuż lubo złotey liczby po náprawieniu Kálendarzá nie używáią, przećie ią kłádą?*

Bo lubo nie ieſt zgodna do nálezienia Nowiá, zgodna iednák do nálezieniá Epákty, przez ktorą nowiu ſzukáią.

11. Jeżeliż dawno błądził ſtáry Kálendarz, czemuż go dawniey nie popráwiono?

Widźiano dawno błędy iego, y dwudźie ſtu Papieżow chodźiło około popráwy, ktora aż zá Grzegorzá XIII. ſtánęłá, ále záwſze rożne przeſzkody záchodźiły.

12. Paſchalia według ktorey Wielkanoc odpráwuią Grecy, ieſt od Oycow SS. złożona y podána, záczym nie omylna.

Oycowie SS. podáli iż tákiego á tákiego czáſu, ma bydź Wielkánoc święcona, á to nie myli: ále Páſchalia álbo Kálendarz nápiſali Mátemátycy, ktorzy pokázuią kiedy ma przypáść święto wedle uſtáwy Oycow SS. á kiedyby ſię ich Kálendarz nie zgadzał z-uſtáwą Oycow SS. nie powinnibyſmy go ſłucháć, iáko to wiele rázy przed tym w-Kośćiele Wſchodnym y Zachodnym czyniono, ſłuchay Bároniuſzá roku 325. *num. 16.* Oycowie Niceńſcy poſtánowili práwá około święcenia Wielkieynocy, á polećili Alexándrowi Biſkupowi, áby ná to z-Máte-

mátyki

mátyki ználazł Kálendarz, tenże roku 453. Leo Papież rádźił ſię Mátemátykow Ægypſkich około Kálendarzá. Roku 463 Hilarius Papież zlećił Wiktorynowi zporządzenie Kálendarzá. Roku 527. Dionyſius *exiguus*, Páſchalia ná lat 95. złożył. To godno uważenia, iż cuda ktore według ſtárego Kálendarzá, poki nie był poprawiony dźiały ſię dniá pewnego, iáko krew S. Iánuáriuſzá wzwierálá, Roże álbo Lilie S. Brigidy kwitneły, y inſze ktore liczy Bozius, te gdy poprawiono Kálendarz, iuż nie ſtárego ále nowego Kálendarzá dni pilnuią.

REIESTR
Wálnych Conciliow.

1. ROku 330. zá S Sylweſtrá Papieżá, zá Ceſarzá Conſtántyná wielkiego złożone w-Nicey mieśćie przećiw Ariuſzowi, ktory Synowi Bożemu odbierał Boztwo, tám nápiſane Kredo ktore ná Mſzy śpiewáią.

2. Roku 372. w-Konſtántinopolu zá S. Dámázá Papieżá, zá Theodozyuſzá wielkiego Ceſarzá, przećiwko Mácedoniuſzowi, ktory z-Boztwá rozbiiał Duchá S. y do

Kredá

Kredá Niceńſkiego przydano. *I w-Duchá S. Páná y ożywiaiącego.*

3. Roku 430. w-Efeźie zá S. Celeſtina Papieżá, zá Ceſarzá Theodoziuſzá młodſzego, przećiwko Neſtoriuſzowi, ktory uczył, że w-Chryſtuśie Boztwo nie było złączone z-Náturą ludzką, y że dwie perſony w-nim były.

4. Roku 443. w-Kálcedonie zá S. Leo ná I. Papieżá, zá Ceſarzá Marćina, przećiw Eutycheſowi y Dioſkorowi, iż w-Chryſtuśie Pánie tylko iedná náturá.

5. Roku 553. w-Konſtántinopolu wtore zá Wigiliuſzá Papieżá, zá Ceſarzá Iuſtiniáná, przećiwko Theodotowi y Origeneſowi. Pierwſzy náuczał że Pánná Naśw. nie porodźiłá Bogá, ále tylko człowieká: drugi rożnych błędow uczył.

6 Roku 719 w-Konſtántinopolu trzećie zá S. Agatoná Papieżá, zá Konſtántina IV Ceſarzá, przećiw Mákáriuſzowi, Sergiuſzowi, y innym Monotelitom, ktorzy nie dwoiáką, ále iednę tylko wolą w-Chyſtuśie przyznawáli.

7. Roku 782. w-Nicey wtore zá Adriáná pierwſzego Papieżá, zá Konſtántina VI przećiw Obrázoborcom; ktorych głowámi byli Ceſarze Leo III, y IX. 8 Ro-

8. Roku 914. w-Konstántinopolu IV. zá Adriáná wtorego Papieżá, zá Bázylego Cesarzá, przećiwko Fotiuszowi, ktory mocą zrzućił Ignácego z-Pátriárchostwá.

9. Roku 1215. Láteráńskie, zá Innocentego III. Papieżą, zá Hunneriká VI. przećiwko Ioáchimowi, ktory istotę dźielił Troyce S.

10. Roku 1246 w-Lugdunie zá Grzegorzá I. Papieżá, Gwilelma Cesárza, O pochodzeniu Duchá S. y od Syná.

11. Roku 1305. Vieneńskie zá Klemensa V. Papieżá, zá Albertá Cesárzá, przećiwko Wekárdowi y Weginowi, ktorzy uczyli iż ták ná źiemi, może bydź szczęśliwy człowiek iáko w niebie, y wiele błędow innych śiali.

13. Roku 1415. w-Konstánciey zá Papieżá Marćiná, zá Cesarzá Zygmuntá, przećiwko Hussowi, Wikleffowi, Hieronymowi z-Prági, wiele błędow uczącym.

14. Roku 1431. w-Bázyleiey zá Eugeniuszá IV. Pápieżá, Friderikà III. Cesarzą, przećiwko Hussitom.

15. Roku 1432. we Florenciey zá Eugeniuszá IV. Papieżá Fryderiká III Maximiliáná Cesarzow, dla pogodzenia Grekow y Ormian, z-Kośćiołem Rzymskim. 16.

16, Roku 1513. Ná Láteránie zá Leoná X. Papieżá, zá Máximiliáná Ceſárzá, dla naprawy Kośćiołá, tám, że iedyna duſzá w-człowieku y nieśmiertelna deklarowano.

17. Roku 1545. w-Trydenćie zá Páwłá III. Papieżá zá Károlá V. Ceſárzá, przećiwko Lutrowi y innym Heretykom.